

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelenik **minden hó 1-én.** — Kiadja az „**Orsz. Izr. Tanító-egyesület.**“ — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak **Győri Adolf** egyesületi pénztároshoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda: VII., Sip-utca 12. szám.

TARTALOM: Fizetésrendezés. Irta: —d. — A félelem. Irta Lederer Ábrahám — Az ifjúsági olvasmányokról. Irta: Grossmann Mór. — A néptanító és az egyetem. Irta Döri S. Zsigmond. — Alapszabályaink némely pontjának módosításáról. Irta: Lippe József. — Szemle. — Egyesületi élet. — Könyvismertetés — Nekrológ: Handelsmann Leó. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenet

Fizetésrendezés.

A pesti izr. hitközség május 3-án tartotta ezidei közgyűlését, melyen az oktatásügyosztály és előljáróság javaslata értelmében a tanítói és tanári kar minden férfitagjának fizetését emelte és rendezte. Hosszú küzdelem eredménye ez, melyet a pesti kartársak már két évtizede folytatnak. Lassan, nagyon lassan javította a pesti hitközség tanítóinak kezdetben — a fővárosi viszonyokhoz mérten — nevetségesen csekély fizetését. Az utolsó ostromot a pesti tanítóság 1901 őszén intézte, midőn panaszló memorandumban újlag feltárta helyzetét és kérte kivánságainak teljesítését az ujonnan megválasztott előljáróságtól. Az akkor az iskolaügy élére választott dr. *Weinmann Fülöp*, kir. tanácsos, a memorandumra válaszolva, ígéretet tett, hogy a fizetésrendezést egy éven belül keresztülviszi és ez ígéretét férfiasan be is váltotta. Az oktatásügyosztály bizottságot küldött ki, melynek tagjai *Tenczer Pál*, *Goldziher Ignác* és *Bánóczi József*, behatóan és nagy jóakarattal foglalkoztak az ügygel; javaslatukkal párhuzamosan dr. *Munkácsi Bernát*, hitk. tanfelügyelő úr is egy igen kedvező tervezetet dolgozott ki. E két munkálat alapján döntött aztán az oktatásügyosztály, az előljáróság és legutóbb a közgyűlés.

A rendezés 42 tanférfiúra terjed ki, tehát a hitközség minden véglegesített férfitanítójára, tanárára és hitoktatójára.

A rendezés legnagyobb vívmánya, hogy az elemi iskolai tanítók és hitoktatók fizetése, csekély eltéréssel egyenlő lett a székesfővárosi tanítók illetményeivel. Ezt kérelmezték a tanítók, ez volt a méltányosság és dicséretére válik az illetékes tényezőknek, hogy ezt meg is adták. Megadták annak ellenére, hogy a rossz gazdasági viszonyok nagyon is érezhetően neheztedek a hitközségre és hogy a rendezés által a hitközség költségvetése nagy összeggel terhelte meg. Az idei jelentés szerint a fizetésemelés 17.000 korona többletet okozott. Annál nagyobb tehát az intéző körök érdeme, hogy a rendezést mégis keresztülvitték.

Fizetésemelésben részesültek a polgári iskolai tanárok és hittanárok is, de távolról sem oly mértékben, amint azt a paritás követelné és amint azt a főváros szabályzatára való hivatkozással kérték és várták is. Legrosszabbul jártak a polgári iskolai tanárok, kiknek fizetését most rendezte először a hitközség, de oly mostohán, hogy illetményük az alsó fokozatban az elemi iskolai fizetésnél semmivel sem, a magasabb fokozatban pedig csak 2–3 száz koronával több. Így a polgári iskolai tanárok fizetése még nagyon, de nagyon mögötte áll a fővárosi kollegák illetményeinek. Lehetetlen, hogy ez évekre terjedő rendezés legyen! A hitközség vezetőférfiai, kik a rendezés keresztülvitelével oly nagy érdemeket szereztek a tanítóság körül, kik a nehéz anyagi viszonyok ellenére körültekintéssel és buzgósággal fáradoztak ez érdemes ügyben, lehetetlen, hogy ne ismernék a rendezés e részének hiányait; bizton reméljük, hogy e fogyatékoságokat a legközelebbi jövőben elhárítani és művüket oly áldozatkészséggel fogják be is fejezni, mint ahogy azt megkezdtek. A pesti tanítóság hálás köszönettel fogja nevüket feljegyezni; örök érdemük marad, hogy e nehéz időkben is a tanítók fizetésének rendezését tartották a legsürgősebb kötelességnek és azt keresztül is vitték.

De nemcsak a pesti hitközség, hanem vidéki hitközségek is — különösen a városokban levők, vagy jobban mondva, a módosabbak — rendezték nagyra-tartott felekezeti iskolájuk tanítóinak fizetését. De ezzel szemben annál keservebb a kisközségekben működő kartársak helyzete. Hitközségeiket a szegénység nyűgözi le, az életküzdelem pedig évről-évre kétségbeejtőbb lesz. Egyesületünk elnöksége már hónapok előtt több ízben foglalkozott e kérdéssel és tanácskozásaiiban meggyőződéssé kristályosodott ki ama nézet, hogy e kérdést csak az állami segítségnek országos törvény útján kötelezővé vált eszközével lehetne megoldani. Ily értelemben érveltek a lapunkban megjelent cikkek is. De ennek elérésére nemcsak egyesületünk, de az egész zsidóság ereje is kevés. Sőt nem is lett volna oportunos ebből speciális zsidó kérdést csinálni. Ezen a bajon csak a hazai tanítóság összeségének erélyes fellépése segítené. Nagy örömmel vettük tehát a hírt, hogy a Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága az állami segítség elérésére országos mozgalmat akar szervezni és erre felhívja majd az összes hazai tanítóegyesületeket. Az Országos Bizottság eme felhívása április hó 26-án érkezett hozzánk és a központi választmány már a másnap tartott ülésén foglalkozott behatóan az igen fontos üggyel. A választmány egyhangulag elfogadta az Országos Bizottság határozati javaslatának minden pontját és az országos mozgalom szervezéséhez örömmel hozzájárult; határozatainak okadatolását pedig memorandumban közli az Országos Bizottsággal. E memorandum szövegét a választmány a május hó 25-én tartott ülésében állapította meg végleg, egyuttal elrendelvén, hogy azt az elnökség a kitűzött határidőig eljuttassa az Országos Bizottság Igazgatótanácsához.

A memorandum, mely az egész kérdést felöleli, a következő:

„A Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága Igazgató-tanácsának
Budapesten.

Igen tisztelt Elnök Úr!

A magyar-zsidó tanítóság és annak nevében az Orsz. Izr. Tanítóegyesület hálás köszönettel vett tudomást az Országos Bizottság Igazgató-tanácsának ama érdeemes mozgalmáról, mellyel a tanítói fizetések általános, minden jellegre kiható rendezését célozza. Egyesületi lapunk a zsidó tanítóság közvéleményét e fontos kérdésben áprilisi számában cikkben ismertette, a központi választmány pedig az Orsz. Bizottságnak hozzá e tárgyban intézett felhívását nagy örömmel vette és annak határozati javaslatait okadatolásával együtt magáévá tette. De a felhívás kívánsága szerint hozzájárulásunkat itt írásban is akarjuk kifejteni és abban a zsidó tanítóság különleges okait is megvilágítani.

A kormány a közpályán működők anyagi viszonyainak sanyarúságát mérlegelve, hosszú vajudás és évekig tartó kérés-könyörgés után a köztisztviselők fizetésének rendezéséről törvényjavaslatot készítettett, mely a fizetések mérsékelt emelését tartalmazza. E törvényjavaslat a ház asztalán fekszik és törvényerőre emelése után ezernyi-ezer tisztviselő-családon fog segíteni. E segítségben az állami néptanítók is részesülni fognak; csekély mértékben ugyan, de a multakhoz képest mégis bőségesen. De csakis az állami tanítók, kik 10 százalékát képezik a magyarországi tanítóságnak, a nagy többség az évtizedes nyomoruságban tovább is sinylődhetik.

Mily méltánytalanságot, mily igaztalan megkülönböztetést involvál ez a törvényjavaslat! Egy pályán működő, egy munkát végző kartársak közt oly különbséget fog tenni, mely sok ezer reménykedő, küzdő tanítót a legérzékenyebben sujt. Megadja majd a megélhetés minimumát ama kisebbségnek, mely véletlenül az államhatalom közvetlen szolgálatában áll, de nem terjeszti ki e segítséget a többi iskolafentartó szolgálatában állók sok ezreire, kik ugyanegy munkát végeznek, ugyanegy célokért küzdenek amazokkal, kik épúgy az állam kultúr-törekvéseinek munkásai, a nemzeti eszme lelkes katonái, mint azon kevesek, kik most majd jobb sorsba jutnak.

Nem fog-e szükségképen ez az igaztalan megkülönböztetés keserüséget, elkedvetlenedést és elernyedést maga után vonni, még a tanítók leglelkesebb, legönzettelenebben gondolkodó táborában is; elernyedést, melynek a nemzeti nevelés szent ügye fogja legjobban kárát vallani. Mert miként a legharcdizettebb és legvitézebb hadsereg is, még ha a hazaszeretet lángoló tüze önt is bátor-ságot a leggyengébb lelkébe, előbb-utóbb vereséget szenved, ha élelmezése, ellátása hiányos: úgy a tanítóság, a magyar kultúra eme lelkes hadserege sem viheti diadalra eszméit, nem oldhatja meg ama szent feladatokat, melyeket a nemzet és az államhatalom reá bizott, ha tagjait a gond és nyomor sujtja, ha lelkesedésüket a megélhetésért való küzdelem lohasztja, ha a családjuknak jövőjeért való aggodás lelki erejüket leköti. De még így is megállta helyét a magyar tanítóság; de mi lesz velünk, ha a gond mellé még a mellőzés keserüsége, az aggodáshoz a tapasztalt igaztalanság fájó érzete is fészket ver szivünk-

ben? Ezt még a leglelkesebbje sem bírja el, ennek csak a népnevelés ügye vallhatja kárát.

Nemcsak személyes érdekünk tehát, hanem a reánk bizott szent ügy érdeke kívánja, hogy minden törvényes eszközt megragadjunk, hogy a készülő új törvény áldásában minden magyarországi tanítócsalád részesüljön. Mozgalomunknak országosnak kell lennie; a felemelt szózat az érdekelt ezrek összességének szava legyen, akkor bizton remélhetjük, hogy úgy a kormány, mint az országgyűlés az összesség kérése és döntő okai előtt meg fog hajolni.

Köszönettel fogadtuk tehát az Országos Bizottság ugyanily irányu tervét; eltérőleg a katolikus néptanítóktól, kik maguk fordultak az országgyűléshez, a bizottság igazgató-tanácsa az országgyűlésnek benyújtandó kérvényhez az egész ország tanítóságának felekezeti különbség nélkül való hozzájárulását kívánja. Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület kész örömmel járul az országos mozgalom tervéhez, mert a hazai tanítóság szavának csak úgy lesz súlya, kérésének teljesítését csak úgy remélheti, ha egyértelműleg lép fel, hiszen országos törvény csak az összességről és nem csoportokról rendelkezhetik.

A hazai zsidó tanítóságnak tulajdonképen különleges kívánságai nincsenek, az összességnek baja, nyomorusága őt is sújtja — talán még nagyobb mértékben; az összesség kérése az ő vágya is. De nem mulaszthatjuk el itt e helyen a zsidó tanítóság különösen sanyarú helyzetére felhívni az Orsz. Bizottság figyelmét, mely egyrészt felekezetünk szervezetlenségében, de másrészt főleg a magyarországi zsidóság gazdasági romlásában leli okát.

A magyar zsidóság gazdasági állapota az utolsó évtizedben nagyon, de nagyon megromlott; az általános gazdasági válság, a regáljog megváltása, a fogyasztási szövetkezetek, a közvetítő kereskedelem pangása a zsidó középosztálynak tizezernyi existenciáját tette tönkre, annak a középosztálynak, mely a hitközségi élet anyagi szükségleteinek fő kútforrása volt. A zsidóság nagy rétege e gazdasági romlásának első következménye volt a falusi zsidóság népvándorlása a nagyobb városokba, hol szegénységét elrejthette és új megélhetési forrást keresett; evvel karöltve járt aztán az igen kicsiny hitközségek teljes romlása és elnéptelenedése, valamint a kisebb községek elszegényedése.

Emellett tekintetbe kell vennünk, hogy felekezetünk iskolái anyagilag mindig gyenge lábon álltak. Iskola-alap nálunk ismeretlen dolog, alapítványokkal tán iskoláinknak egy százaléka sem rendelkezik. A hitközségek fluktuáló jövedelméből kerül ki még a nagyobb városokban is az iskola fentartása. Az iskola tehát szilárd anyagi alap híján, mintegy a levegőben áll, iskola és tanító egyaránt megéri a község, de minden tagjának is vagyoni gyengeségét.

Ezért lett e sajnálatos körülményeknek első áldozata az eddig is anyagi túleröltetés árán fentartott iskola. Ezért zárult be az utolsó tiz évben 70-nél több zsidó felekezeti iskola kapuja. De ez az elszegényedés még másképen is sújtja a zsidó tanítóságot. Egyrészt képtelenek a kisebb községek — Magyarországon pedig túlnyomólag ilyenek felekezetünk hitközségei — a tanító fizetését a legjobb akarat és legjobb szándék mellett is még a legcsekélyebb mértékben is javítani, másrészt elszegényedett községében a tanító mellékeresete is érezhetően csökkent, avagy egészen meg is szűnt. Ha ezzel szembe-

állítjuk az általános drágaságot, mely a zsidó tanítót a rituális életmód mellett még erősbben sújtja, akkor fogalmunk lehet a magyar-zsidó tanítóság zömének életküzdelméről, látjuk a zsidó tanítóság nyomoruságának nagyságát, melyet semmiféle természetbeni illetmény, avagy termőföld használata nem enyhít, de amely a hitoktatás intenzív ápolása miatt, nagyobb tanítási óraszám, fokozottabb munka sanyarú egyenértéke.

Hogy hitközségeinknél ez nem a rossz akarat, hanem a vagyoni képtelenség következménye, az abból is látszik, hogy a nagyobb községek — különösen a városokban levők — a most kontemplált minimumot már évek óta adják, vagy az új törvényjavaslat első hírére megadták tanítóiknak.

Az új fizetésrendezési törvénynek tehát nemcsak kötelezővé kell tennie a felemelt minimumot *minden iskolafentartó számára*, hanem rendelkeznie kell oly irányban is, hogy ott, ahol az iskolafentartó vagyoni képtelensége ez újabb terhet el nem viselheti, az államnak kell az 1893. évi XXV. t.-c. módjára a kiegészítésről gondoskodnia. Jól tudjuk, hogy ez roppant kiadásokat ró majd az államra, de ez a kiadás legalább is oly sürgős és fontos vagy talán még sürgősebb és fontosabb, mint a többi köztisztviselők kontemplált fizetésrendezése, vagy mint az utolsó években folyósított magasabb katonatiszti fizetések. A magyar nemzeti állam egységes kiépítése nagy munkájának befejezéséről, az egyöntetű nemzeti népnevelés mindennél égetőbb kérdésének megoldásáról szó sem lehet addig, míg az államhatalom a nemzet napszámosainak válláról le nem veszi a mindennapi kenyérért, a megélhetésért való küzdelem bénító terhét. Még pedig egyenlően minden fajtájú, minden vallású tanítóságról, mert e két fentemlített eszme szolgálatában minden magyar tanító egyenlően veszi ki az őt megillető részt. Önérzetesen hivatkozunk itt ez alkalomból arra, hogy a magyar-zsidó tanítóságnak a nemzeti kultúra, a nemzeti népnevelés érdekében kifejtett munkássága illetékes tényezők osztatlan dicséretében részesült mindenkor, jogos tehát, hogy az állam segítségével épügy részesüljön, mint a többi kartárs.

A magyar-zsidó tanítóságnak természetesen — épen e fentjelzett körülményeknél fogva is — semmi kifogása az ellen, hogy az állami segítség révén annak felügyeleti joga is kibővüljön. A zsidó iskola mindenkor a törvény alapján állott, minden rangú és rendű iskolával versenyzett magyarságban és intenzív munkásságában, a kiterjesztett állami felügyelet számára csak újabb dicséretet hozhat. Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület tehát a zsidó tanítóság közvéleménye értelmében cselekszik, midőn a határozati javaslat azon pontjaihoz is hozzájárul, melyek az állami hatalom nagyobb mérvű felügyeleti jogát involválják, hacsak ez újabb jogok felekezetünk autonomiáját nem támadják.

Midőn így ismételten köszönetet mondunk az Országos Bizottság nagyérdemű Igazgató-tanácsának a kezdeményezésért és a tervbe vett országos mozgalom vezetéséért, a magyar-zsidó tanítóság nevében hozzájárulunk a felsorolt okok alapján is a velünk közölt határozati javaslatához és azon bizalomnak és reménynek adunk végül kifejezést, hogy a magas kormány és országgyűlés a magyar tanítóság kérésének teljesítése előtt és kívánságainak megvalósításától tovább el nem zárkozhatik.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület nevében annak elnöke és titkára.

—d.

A félelem ember-, erkölcs- és neveléstani szempontból.

Bevezetés.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület most már fennállásának 35-ik évfordulóját ünnepelhetné. Ezen idő alatt a tagok száma is négyszer annyira növekedett és ennek következtében az egyesület évi költségei is lényegesen gyarapodtak.

De minél tovább fenn fog állani egyesületünk, minél jobban fog a tagok száma emelkedni és minél bővebben fogja az egyesület választmánya pedagógiai, iskolai és emberbaráti feladatainak körét bővíteni: annál inkább kötelessége az egyesület jóltevői és alapítványtevői számának gyarapításáról gondoskodni, annál inkább szent kötelessége a jóltevői és iskolabarátai iránti háladatosságát gyakrabban nyilvánítani.

Mert ne ámítsuk magunkat! A rendes tagok által fizetendő tagsági díjakból és az iskolakönyvek jövedelméből még nem volnánk képesek évenként beteg tanítók, özvegyek, tanítóárvák segélyezésére, ösztöndíjak kiosztására és más jótékony célokra, továbbá az „Izr. Tanügyi Értesítő“ kiadására, néhány tisztviselő fizetésére és más iskolaügyi célokra szükséges 20.000 koronára rugó költségeket fedezni, általában számos feladatainkat sikerrel megoldani. Ezen magasztos célok elérése csak nemesszívű, áldozatokra képes és jótékonyagra hajlamos emberbarátok támogatása által lehetséges.

A tisztelt választmány ezen elvből indulván ki, ma is egy rendkívüli kegyeletes ülésre hívott bennünket azon célból, hogy jóltevőinknek, boldogult Léderer Bernát és nejének Léderer Máriának emlékét hálával tiszteljük, kegyeletünk adóját lerójuk és Ijar 17-én, halálának napján egy szegény, de derék kartársunknak a 4000 koronára rugó alapítvány kamatait kiszolgáltassuk.

De meg vagyok győződve, hogy a t. gyülekezet érzelmeinek hű kifejezést adok, ha azt mondom, hogy mi a boldogult Léderer Bernát és Mária, emlékét nemcsak **kötelességből** tiszteljük, hanem **őszinte kegyeletből, benső hálából**, mert nemcsak a boldogultak, hanem utódaik is egyesületünk jóltevőihez tartoznak, ezek is már többször egyesületünk iránti jóindulatukról, jóakarataikról fényes tanubizonyságot tettek.

Ezért bizott meg a t. elnök és a t. választmány az engem megtisztelő feladattal, hogy ma a szokásos pedagógiai értekezést megtartsam.

A t. hallgatóság engedelmével bátor leszek a mai értekezésemben a **félelemről** beszélni, **embertani, erkölcsstani** és **neveléstani** szempontból, még pedig a következő okoknál fogva:

1. A félelem az emberi világ fennállása óta általánosan ismert emberi lelki jelenség, mert az egész emberi élet félelem és remény, gond és kívánság között folyik le.

2. Ezen lelki jelenség különösen alkalmas arra, hogy a lélek és test közti kölcsönös viszonyt megismerhessük, szemléltethessük és hogy az ugynevezett parallelizmust helyesen felfoghassuk, hogy t. i. minden lelki funkció testi működéssel jár párhuzamosan.

3. Ezen érzelem a gyermekeknél nagy szerepet játszik és úgy a családban, mint az iskolában és az államban nevelési, kormányzási eszközül használják: **de nem mindig helyes módon.**

4. Ezen érzelem leírására és megmagyarázására elkerülhetlen szükséges az egész anthropologia ismerete teljes terjedelmében, amit a mai értekezésemben nagyon röviden kimutatni szándékozom és amiből a tisztelt olvasók következtetni fogják, hogy ezen fontos tudományt a tanítóképző-intézetben néhány hónap alatt, 2—3 heti óra mellett lehetetlen kellő mértékben tanítani és hogy végül minden okleveles gyakorló tanítónak saját további kiképzéséről gondoskodnia és különösen az újabb anthropologia és ethika tudományait buzgó tanulmányozásának tárgyává tenni kell.

I. *Anthropologiai szempontból.*

A modern lélektan úgy, mint a többi tudomány, a munkafelosztás elvét alkalmazza és több ágra oszlik fel és pedig :

A) Az úgynevezett *introspectio lélektan* vagy az *önmegfigyelés lélektana*, mely sok ezer éven át *theologiai* és *metaphisikai* lélektan cím alatt uralkodott.

B) A psychophisiologiai és kísérleti lélektanra.

C) A monographiai és statisztikai lélektanra.

D) Gyermeklélektanra.

E) Állattani lélektanra.

F) Psychopathologia, elmekórtanra.

G) Társadalmi lélektanra.

H) Összehasonlító lélektanra és végül

J) A lélektan történetére.

Szándékom a félelem jelenségeivel a most épen nevezett tudományok szemével foglalkozni, ami a térszüke és az idő rövidege tekintetbe vételével csak a legrövidebb módon történhetik.

A) *A theologiai és a metaphisikai lélektan.*

1. Az önmegfigyelés mindenkor az önismeretnek, az emberi lélek ismeretének a legelső és legfontosabb forrása. Csakhogy nagyon nehéz, különösen akkor, ha a benső tünemény rögtön, gyorsan és hatalmasan lép fel, úgy mint pl. a *félelemnél*. Ezen lelki cselekvés t. i. a benső erős lelki jelenség megfigyelése sok önuralmat, erős idegrendszer, tartós figyelmet, egészséges ítéletet követel és ez együttesen nagyon kevés embernél található.

Hogy pl. az ember ily indulat fellépésénél magához ezen 4 kérdést intézze :

1. A félelem idején micsoda változásokat veszek észre lelkemben, öntudatomban, fejemben, szivemben, tüdőmben, testemben ?

2. Miképen származik a félelem, milyen a kezdete, a lefolyása, a vége ?

3. Melyek a félelem okai és okozatai ?

4. Mi legyen a teendőm ? Küzdeni vagy futni ? Reményleni vagy kétségbeesni ? Erre az emberi észnek sok ezer évi haladásra volt szüksége.

A vallástanból, a történetből, a lélektan történetéből tanulhatnók, hogy sok ezer éven át ezek a kérdések nem is jutottak az emberek eszébe, később pedig hamis feleleteket adtak azon most egyszerűnek tartott kérdésekre ; ámbár el kell ismernünk, hogy még most sem vagyunk egészen tisztában ezen indulat lényege felett.

2. Az ókori bölcsészek már belátták azt, hogy az önmegfigyelés mellett még szükséges más emberek megfigyelése és így származott a *theologiai* és *metaphisikai* lélektan.

Már a szentirásból megtanulhatjuk az ókornak a félelem feletti nézeteit pl. Ádám mondta : „Hangodat hallottam a kertben és megfélemlém.“ Jákobról a biblia a következőt beszéli el : „És felébredte Jákob álmából és mondá : Valóban az Örökkévaló van e helyen és én nem tudtam és megrémültem“ — és mondta : „Mily félelmetes e hely.“

Jób már leírja a félelem származását és okait a 4-ik fejezet 13—17. verseiben : „Éjjeli látásokon miatt való töprengések között, mikor az emberekre mély álm szokott szállani, félelem és rettegés jöve reám és az én *csontjaimat* igen megrémíté. Minthogy előttem egy szellem suhant el, testemnek minden szőre felborzolódék. Megállta, de ábrázatát nem ismerém fel, egy alak vala szemeim előtt, mély csend és ilyen szót hallék,“ stb.

A zsoltár 22-ik fej. 15. versében is találjuk a félelem leírását : „Mint a viz

kiöntettem; *csontjaim* mind széthullottak; *szivem* mint a viasz lett, elolvadt *keblemben*, szárad, mint a cserép *erőm*, *nyelvem* inyemhez tapadt“ stb.

Általában azt mondhatom, hogy az, aki a félelem történeti fejlődését fogja írni, a szentírásban, különösen a zsoltárokból nagyon sok tanulságos anyagot fog találni.

3. Most már áttérhetünk azon kérdésre: *Mi a félelem?*

A félelem oly kellemetlen érzelm, mely lelkünkben származik következő vagy bekövetkezett veszélyről való érzet vagy képzet következtében, testi szerveinkre kedvezőtlen hatást gyakorol és ezeket különféle kifejezésre, mozgásra indítja.

4. A félelem tárgyai különfélék: az emberek félnek égi és más természeti tüneményektől, emberektől és más képzett tárgyaktól, pl. ördögöktől, kísértetektől, boszorkányoktól, rossz álmoktól, állatoktól, szenvedéstől, betegségtől, haláltól, sötétségtől, magányosságtól, lelkifurdalásoktól, büntetéstől, pénz- és becsületveszteségtől stb.

5. A félelem *okozatai* is különbözök: elhalványulás, szorongatás, hideg veritek, szivdobogás, nehéz lélegzés, akadozott vérkeringés, az izmok rettegése, a futás, a kiabálás, sirás, a képzetek elmaradása, zavarása, a tudat elhomályosulása, a kedély lehangoltsága, néhány szerv bénulása, betegség, sőt a halál.

6. Ezen érzelm erősebb vagy gyengébb *foka* nemcsak a tárgytól, a veszély nagyságától függ, hanem az *egészségtől*, a *kortól*, a *nemtől*, a *véralkattól*, de különösen az *idegrendszer*, az *agyvelő erősségétől*.

Egészséges, erős ember több bátorsággal bír, mint a beteg, szivbajos, ideges, hypochondrikus, hiszterikus ember.

Az *aggkor*, mely már gyakran a sors kezét érezte, a rossz szivü emberek gonoszságát tapasztalta és erejének, ügyességének csökkenését érzi, többször van kitéve a félelemnek, mint a férfi és az ifjú. A magyar szó: „*aggság*“ jelentése nemcsak a *vénséggel*, hanem az *aggodalommal* is kapcsolatban van.

A *nőnem*, mely nagyobb ingerlékenységgel, élénkebb képzelődéssel és gyengébb testi erővel bír, inkább hajlandó a félelemre, mint a férfi, ámbátor itt sok dicséretes kivétel tapasztalható.

A *vérmes* és a *hidegvérü* ember inkább a jobbat reményli és több lélekjelenlétet mutat, mint a *mélabús* és a *heves* véralkatu.

De a legnagyobb befolyással vannak a félelem intenzivitására a *képzetek nemei* és mozgásai, az *erő*, a *bátorság tudata*; a *szuggeszció* és a nevelés nagy hatást gyakorolnak ezen indulat fellépésére, növekedésére, csökkenésére és legyőzésére, miről a 3-ik fejezetben bővebben akarok szólni.

B) *A psychophysiologiai kísérleti lélektan.*

1. A múlt században a természettudományok, különösen a *bonctan*, *élettan*, az *életműtan* óriási nagy haladást tettek, mely tudományok a lélektan újjáalakítására jótékony befolyással voltak. Az újabb psychologia minden feltevés nélkül csak a tapasztalathól, a tényekből indul ki, a beteg embernél vizsgálja az ember agyvelőjét, gerincevelőjét, az érzési és mozgási idegeket, gondolkodását, érzeteit, érzelmeit, vágyait, indulatait, az agyvelőben való vérkeringést indulatos állapotban és a sok tervszerű kísérlet azon igazságra vezet, hogy a testi szervek strukciója, fejlődése és ezeknek tökéletesítése a szervek működéseivel szoros kölcsönös viszonyban állanak, hogy a lélek az idegrendszer funkciója, hogy a testi szervek az agyvelő, a gerincevelő, az érzési és mozgási idegek, a vasomotorikus idegrendszer, a sziv, a tüdő, az izmok úgy vannak szervezve, hogy az élet fentartására, a létért való küzdelemre célszerűen működhessenek, hogy a gyors elhalványulás, az erősebb szivdobogás és a többi szervek változásai az önkénytelen mozgásokhoz tartoznak, azon céllal,

hogy az embert a fenyegető bajra figyelmeztessék és azt óvatosságra, védekezésre intsek.

A szív a félelem alkalmából nem működik maga számára, hanem az agyvelő, az izmok számára, melyek a küzdelem, a védekezés fontos szerszámai.

2. Az indulat *Ziehen* utrechti tanár szerint oly érzelem, melynek következtében az eszmetársításnak és a mozgási innervációnak *előmozdítása* vagy *korlátozása* beáll. A *félelem* a 2-ik csoporthoz tartozik.

A félelem lefolyásánál 4 elemet különböztetünk meg:

a) Külső vagy belső szervek által észrevett benyomások és ezeknek megfelelő kellemetlen érzelmek.

b) Más érzelmek és képzetek fellépése.

c) A küzdelem és d) a szervek izgatása és ennek következtében a tudat és a tett gátlása, a küzdés, a tudatos segítség.

A megijedésnél csak az 1. és a 4. elem lép fel, t. i. a rémület és a kétségbesés.

3. A félelem *foka* nem a tárgy minőségétől, hanem az agyvelő és a többi érzési és mozgási idegek ingerlékenységétől, ellenállási képességétől függ. Az elsőt kisebbiteni, az utolsót nagyobbítani kell.

A félelem, mely váratlanul lép fel, erősebb változást fog létrehozni, mint az, mely csak lassan lép fel.

Az a baj, melyről tudjuk, hogy bizonyosan lép fel, nagyobb félelmet okoz, mint az, mely csak lehetséges.

Sok physiologus azon nézetben van, hogy a félelem lényege nem más, mint bizonyos érzéki érzetek és érzéki érzelmek tudata, melyet a testi kísérő tünetekről birunk; de néhányan hozzá teszik, hogy a testi és lelki tünetek között még van egy hézag, melyet nem birunk kitölteni. Lásd: Die Furcht von A. Mosso, W. Finger. Exner S. Entwurf zu einer physiologischen Erklärung der psychischen Erscheinungen. Minálunk Dr. Ranschburg Pál idegorvos és egyetemi magántanár szép eredménnyel működik a psychophysiologiai és kísérleti lélektan terén.

C) *A monographiai és a statisztikai lélektan.*

1. A modern psychologia nagy súlyt fektet az egyes lelki tünetek leírására.

Ugymint a természetrajz tanítása egyes természeti tárgyak leírásával, a természettan és a vegytan az egyes természeti tünetek leírásával kezdődik, épen úgy indul ki az újabb lélektan az egyéni lélekjelenségek leírásából. Így pl. találunk a híres tudós és most épen elhunyt Dr. Lazarus Móricz 1876-ban megjelent és: „Das Leben der Seele“ c. művében több lélektani monografiát, pl. a becsületvágy, a humor, a párbaj, az emberi beszéd, a barátság, a szokások psychológiáját. Én a psychologia ezen ágával is foglalkoztam. Külön füzetekben és ujsági cikkekben tőlem is megjelent néhány lélektani monografia, pl. Az *utánczás*, a *keresés*, a nevelés, az álom, az írás és olvasás, a feledés, a napi sajtó, a testi büntetés psychológiája stb. Ide tartozik a mai értekezésem is.

Ezen monografiák bizonyos tekintetben összefüggésben állanak a statisztikai *lélektannal* és a *kikérdező módszerrel*, melyet Ebinghans, Burgerstein, Dr. G. Stanley Hall és minálunk Pethes János és Nagy László alkalmaznak.

Ezen ágak a célja a szülők, tanítók kérdései által a gyermekek tervszerű megfigyelését és ezek tehetségeinek megismerését előmozdítani a pedagogia javára.

2. Ami a félelmet illeti, Dr. G. Stanley Hall kitünő szakismerettel és

*

dicséretre méltó kitartással kimerítő kérdező ivatek küldött 1701 személyhez és ezen feleletekből levezetett következtetéseit nyilvánosság elé hozta.

Ez a 1701 személy 6456 félelmes esetet irt le. Égi tüneményektől 796, sötétségtől 799, állatoktól 1486, a magas helyektől és az eséstől nagyon sokan féltek stb. és ezen félelemről való jelenségek okozatait igen érdekes és tanulságos módon irták le.

Legyen szabad itt néhány választ közzétenni:

„Egy 46 éves asszony a párizsi Eiffel-toronyra ment és ezért nagyon örült; de a visszaemlékezés neki sok kínzó álmot okozott. — Egy 36 éves férfi minden megkaphatót a mélységbe dob, ha emelt helyeken áll, csak azért, hogy valami leessék.“

Lederer Ábrahám.

(Folytatása következik.)

Az ifjúsági olvasmányokról.

(Felolvasatott az Északkeleti fiókkörnek 1903. március hó 16.-án Miskolcon tartott ülésén.)

(Folytatás és vége.)

A gyermekirodalom e kiválóságain kívül nevezetesebb olyan ifjúsági írók még, akiknek némely ifjúsági műve az elemi iskolai gyermek-könyvtárakban méltán helyet foglalhat: Gárdonyi Géza, Halász Ignác, Bánfi János, Földes Géza, Gaal Mózes, Böngérfi János, Hetey Gábor, Egry Károly, Sebők Zsigmond, Bodonyi Nándor, Tábori Róbert, Murai Károly s mások.

Legelső íróink, mint Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Herczeg Ferenc, Bródy Sándor stb. szintén irtak egy-két, az elemi iskolák könyvtárába való művecskét.

Legjobb elemi iskolai ifjúsági könyvgyűjtemények a Pósa Lajos szerkesztette Filléres Könyvtár; a Benedek Elek szerkesztésében megjelenő Kis-Könyvtár; V—VI. osztályos tanulók színvonalának megfelel a Gaal Mózes szerkesztette Hazafias Könyvtár.

Gyermeklapjaink is vannak. Ezek közül kiválóbb az „Én Ujságom,“ szerkeszti Pósa; a „Kis Lap,“ szerkeszti Ágai Adolf; a „Hasznos Mulattató“ és „Lányok Lapja,“ szerkeszti Dolinay Gyula. Nagyobb leányok számára Tutsek Anna szerkeszt lapot „Magyar Lányok“ címen; középiskolai tanulók részére pedig Gaal Mózes, ennek „Tanulók Lapja“ a címe.

Az elemi iskolai gyermekkönyvtárba illő művek összeválogatása ma már nem ad gondot. Nem úgy, mint egy évtizeddel ezelőtt, mikor pl. én alapítottam meg szerény iskolánk még szerényebb ifjúsági könyvtárát.

Fordulópontot van hivatva képezni az ifjúsági könyvtárak ügyének jövőbeli föllendülését illetőleg közoktatási miniszterünknek az a múlt évi rendelete, amely megparancsolja minden állami elemi iskolának a gyermekkönyvtár megalakítását.

Az is eléggé fontos esemény, hogy dr. Neményi Imre nagyszabású munkát irt az ifjúsági olvasmányok kérdéséről, de sajnos, nem tanítók részére adta ki. Ezt — mellesleg legyen megjegyezve — onnan sejtem, hogy a könyv árát jó drágára szabta.

Ez ügy előbbre vitelére a miniszterium népiskolai könyvtárakat intéző bizottságot is szervezett, mely hosszabb idő óta azon fáradozik, hogy a könyvtárba való művek jegyzékét egybeállítsa. Mint a „Népt. Lapja“ legutóbb jelent számában olvassuk, munkájával csak ősszel lesz készen e bizottság. Ez a késedelmezés nem megrovást, ellenkezőleg elismerést érdemel, mert azt mutatja, hogy az ügy fontosságához mért gondossággal végzi feladatát a bizottság.

Remélhető, hogy a miniszter szeretettel teljes gondoskodása nyomán a népiskolai gyermekkönyvtárakra az eddiginél szebb jövő vár.

Bár úgy lenne!

IV.

Mélyen tisztelt Körgyűlés!

Az ifjúsági olvasmányokról szóló fejtegetéseimet itt már be is fejezhetném, ha nem volna erkölcsi kötelességem ez olvasmányok ügyét még egy szempontból szemügyre venni.

Amily örömmel tölt el u. i. mindenkit, aki az ifjúsági olvasmányoknak a nevelés terén kiváló fontosságot tulajdonít, hazai ifj. irodalmunk fejlődése, ép oly fájdalmasan érinthet bennünket az a szomorú körülmény, hogy elemi, de talán még középiskolai tanulók kezébe adható zsidó tárgyú könyveink is alig vannak.

Föl seim becsülhető nagy kára ez felekezetünknek. Az élő példán és a vallásos gyakorlaton alapuló szoktatáson kívül mi sem hatna oly üdvösen a felsőbb osztályú elemi iskolai és középiskolai zsidó gyermek lelkiületére, mi sem erősítené úgy benne a zsidó vallásos érzést, a nemes öntudatot, mintha alkalma nyílnék az ő felfogásához mért, lelkesítő modorban, művésziesen megírt oly könyveket olvasni, melyek a zsidó hősök, vértanúk, nagy királyok, szellemi nagyságok alakját állítanák eléjük. Ha ezekben mintegy szemlélnék azt az állhatatosságot, azt az óriás akarat-erőt, amit a zsidó nagyok szent hitök érdekében és védelmében kifejtettek; ha tudnák, mennyi szenvedést volt képes a zsidó hitéért tűrni, egész életére erkölcsi erőt, elszántságot merítene belőle és sohasem volna képes apái hitét elhagyni.

A mai művelt ifjú még névről is alig ismerheti a zsidó nagyokat, nem hogy életüket, működésüket ismerné és egyik-másik erény dolgában őket példaképnek választaná. Mily fölemelőleg hatna reá, hogy hirtelenében egy-két nevet említsek, pl. a hős Makkabäusok, a rendkívüli életű és rendkívüli halálú rabbi Akiba, rabbi Méir, Juda Hanászi s általában a tudós és rendkívüli jellemnagyságot tanusító tannáiták, stb. életének és működésének behatóbb ismerete. Büszkeség, önérzet töltene el szívet s nemcsak kényszerű megadással, de örömezt tekintené magát ama felekezet tagjának, melyhez ezek a dicsők tartoznak.

Vagy hogy más példát vegyünk, manap már mindinkább gyérül azok száma, akik a talmudot eredeti szövegben tanulmányozhatnák. Művelt ifjaink között pedig elvéve se akad ilyen, hacsak nem egyházi pályára készül. Mekkora befolyást gyakorolhatnának a zsidó tanok ezek lelkiületére, ha e nagyszerű, hatalmas műnek egyes gyönyörű erkölcsi tanításait, példázatait aggadikus részének erkölcsmondait, elbeszéléseit, meséit, mondait, elmés ötleteit nekik a mi zengzetes magyar nyelvünkön hozzáférhetővé tehetnők. Mily átalakító hatása volna a zsidó ifjú egész lényére, jellemére, vallásos gondolkozására, ha lelken e páratlanul remek és nagy műben foglalt fenséges eszmék, tanítások átviharzanának.

A zsidó érzelmet, öntudatot ébresztő, okkal-móddal zsidó tudást terjesztő, a zsidók történetének egyes részeit vonzóan ismertető könyvekre volna tehát a zsidó iskolák ifjúsági könyvtárainak szüksége.

Ezek előteremtése feladatát képezhetné akár az Izr. Magy. Ir. Társulátnak, akár az alakulófélben levő Hívek Egyletének, de végső esetben Orsz. Izr. Tanítóegyesületünknek is.

Az I. M. I. T. pl. azt tűzte ki célul hogy irodalmi munkák előadása által hatni a zsidó közönségre, de természetesen csupán a felnőttekre. Ezért most már nemcsak a fővárosban, de a vidéken is tart felolvasásokat; nem rég pl. itt Miskolczon is tartott. Hasznos dolgot mivel ezzel az említett egyesület. Reám mégis oly benyomást tesz ez az eljárás, mintha valaki nem arra vetné a súlyt, hogy házát a megsemmisítő tűz hatásától megóvni igyekezzék, hanem az a főtörekvése, hogy az égő házat locsolgatással úgy ahogy oltogassa.

Szerény nézetem, és azt hiszem, mindnyájunk nézete is az, hogy aki

a zsidóság megmentésén, erősítésén igyekeznek, az első sorban a zsidó iskolának siessen támogatására minden tőle kitelhető eszközzel. Az I. M. I. T., mely irodalmi uton akar az állapotokon segíteni, azzal jöhetne segítségünkre, hogy a zsidó iskolák és középiskolák tanulóit is ellátna olyan olvasnivalóval, mely a zsidó érzést, szellemet és tudást bevigye a zsenge ifjúság lelkébe, akkor idővel nem lesz majd kénytelen a felnőttek zsidó érzületre ébresztése érdekében ezt a sok tekintetben már kései szellemi harcot folytatni.

Én abban reménykedem, hogyha az említett egyesület ilyen művek kiadását tűzné ki egyik főcéljául, a művelt zsidó társadalom színe-javát ott találná e cél elérésére maga mellett, mint segítőtársat.

*

Végére jutván szerény mondanivalóimnak, a következő *határozati javaslatot* vagyok bátor szíves elfogadás végett a mélyen tisztelt Körgyűlés elé terjeszteni:

Mondja ki a Körgyűlés, hogy

1. a helyesen összeállított és jól kezelt ifjúsági könyvtárt az iskolai nevelés kiváló segédeszközének tekinti s azok létesítését, illetve ahol már létesítették, azok további gondos kezelését tagjai figyelmébe ajánlja;

2. föltétlen szükségesnek tartja, hogy az ifjúsági könyvtárban a hazafias magyar nemzeti szellem ápolását célzó könyveken kívül a zsidó vallásos érzést öregbítő, zsidó öntudatot keltő, zsidó tudást terjesztő művek is helyet foglaljanak;

3. ily művek kiadására fiókkörünk akár közvetlenül, akár közvetve országos egyesületünk útján az I. M. I. T.-ot, vagy kilátásba helyezett megalkulása esetén a Hívek Egyesületét kellően megokolt föliratban fölkéri.

S.-A.-Ujhely.

Grossmann Mór.

A néptanító és az egyetem.

Hatalmas mozgalom indult meg Németországban, mely az egyetem kapuinak a néptanítók számára való megnyitását sürgeti. Ujabban az *általános német tanító-szövetkezet* vette fel programjába e kérdés megoldására irányuló harc vezetését. Óriási küzdelmet kell folytatnia a szövetkezetnek, mely a német birodalom összes oktatóit egyesíti magában és amely közel százezer tagot számlál, mert a német tanítóság ez irányban való törekvéseit mindenfelől támadó ellenfelek iparkodnak visszaszorítani.

Igen nagy irodalma van már e kérdésnek. Németország valamennyi pedagógiai lapja foglalkozik vele s nemcsak néptanítók, hanem tanítóképző és egyetemi tanárok is elmondják a kérdéses ügyre vonatkozó nézeteiket. Csak találokra említek e mozgalommal foglalkozó néhány cikket: *Dr. Carl Andreae: Universität und Volksschullehrer.* (Deutsche Schule. VII. évf. 1. szám). *Jakob Beyhl: Lehrerbewegung und Kulturfortschritt* (u. o.). *Ernst Bernheim: Die Lehrerbildung im Verhältnis zur Universität,* (Pädagogische Blätter 1903. 5. szám.) *Rein: Patria, Jahrbuch der „Hilfe“* 1903.

Nem lesz érdektelen, ha a következőkben röviden ismertetjük e mozgalom történeti fejlődését, lefolyását, hatását és eredményeit.

A tanítóképzés fontosságának tudata és a tanítók magasabb szellemi színvonalának szükségessége a 18-ik század utolsó évtizedeiben ébred fel először a filantropusok irodalmi és gyakorlati munkásságának következtében; a 19-ik század elején pedig az ujonnan alakult államok a társadalmi és politikai élet legfontosabb és legnélkülözhetetlenebb tényezői közé sorolják a népiskola fejlesztését és így tanítóinak megfelelőbb kiképzését. *Diesterweg, Harnisch* és más kiváló pedagógusok buzdításai, utbaigazításai, lelkes és odaadó munkás-

sága nem maradtak a kívánt hatás nélkül. A múlt század közepe óta kemény, időnkint eredménytelennek látszó küzdelmet folytatnak képzésükért a német tanítók, mely ha nem is lépett fel mindig nagy zajjal, de soha meg nem pihent. A társadalom, annak legfelsőbb rétegeit is beleértve, sokáig nem tudta vagy nem akarta egy alaposan képzett tanítónemzedék szükségességét megérteni és azt a kellő módon megbecsülni. Sokan a tanítóság ilyen irányú törekvéseiben csak egyesek önző hiúságát vagy féltelen becsvágyát látták. Ujabb időkben azonban e tekintetben is jelentékenyen megváltozott a társadalom felfogása s azt első sorban a munkáskérdés idézte elő. Hamar felismerték, hogy a képzettebb munkás az ipar fellendülésének nélkülözhetetlen tényezője. Továbbképző iskolák és más hasonló intézmények létesültek ezért munkások számára, melyeknek vezetésével a néptanítókat bizták meg, kiknek ismereteit és szellemi képességeit ezért fejleszteni kellett. A mesterinasiskolák és továbbképző tanfolyamaik a legalsóbb néposztályokkal is megismertették a tudományok elemeit, s a belőlük kikerült munkásosztály mohó vággyal és szívós energiával kérte és sürgette az államhatalomtól azt a föltétlen jogát, hogy a tudományok elsajátítására, mely eddig csak egyes kiváltságos osztályok előjogát képezte, neki is módja legyen. A főiskolák tanárai méltányolták a munkásosztály e kívánságát és örömet szálltak le a legalsóbb néposztályokhoz, hogy a tudományok minden ágaiból előadásokat tartsanak és tanfolyamokat rendezzenek azoknak, kik kellő szorgalmat és kitartást hozva magukkal, mélyebb és komolyabb tudásra áhitoztak. Az alsóbb néposztályok szellemi fejlődésére irányuló törekvések megvalósítása a tanítóság közreműködése nélkül el sem képzelhető, természetes tehát, hogy ilyen körülmények között a tanítónak alapos és tudományos képzettségre van szüksége, melyet az csak valamely főiskolán szerezhethet meg magának. Más oldalról is segítség érkezett a tanítóság törekvéseinek előmozdítására. Új iskolafajok létesültek, mint a reálskolák és a reálgymnasiumok, melyek más tantervekkel és más munkarenddel ugyanazon célok felé törekednek, mint a gymnasiumok, meggyőzően bizonyítva, hogy a tudás és a képzettség legmagasabb fokához különböző utak vezethetnek. Tanítói és egyetemi körökben felmerült a kérdés, nem lehetne-e a tanítóképző-intézeteket is olyképen berendezni, hogy azok hivatásuktól és céljaiktól el nem terelve, egyetemi pályákra, vagy legalább is azok egyikéremásikára, nevezetesen az egyetem filozófiai fakultására is előkészítsék a tanítónövendékeket s evvel alkalmat és módot adjanak a tanítók legkiválóbbjainak, hogy tanulmányaikban a legmagasabb fokig eljuthassanak. Egyes túlzók ama követeléseit, hogy a tanítók képzése általában az egyetemen történjék, csak hátráltatják és késleltetik a kérdés kedvező megoldását. Nemcsak pedagogia, hanem fontos gazdasági kérdés is ez, melynek kedvező megoldása csak a messze jövő zenéje lehet.

A pedagógiai lapok hasábjain élénk megbeszélés és vita tárgyát képezi, hogy mely tudományokat válassza az egyetemre bocsátott tanító beható tanulmánya tárgyául. Minden nézet megegyezik abban, hogy első sorban a filozófia és a tudományos pedagogia azok a disciplinák, melyeknek tanulmányozására előképzettsége és jövő hivatása predesztinálja a tanítót; mellettük válasszon még egy, legfeljebb két tudományágat, hatoljon azok mélyére, de semmi esetre se kapkodjon a tudományok kiválogatásában ide-oda, amire az egyetemek tanrendszere bőven nyújt alkalmat, mert ez félműveltségre és felületességre fog vezetni.

Tanítói körökben nagy aggodalommal fejtegetik, hogy az akadémiailag képzett tanító lenézi majd társait, munkásságát a magánál kevesebbre becsüli s ily módon mesterségesen kasztokra oszlik majd a tanítóság. Hogy ez megeshetik és hogy sokan lesznek, akik nem a tudomány igaz és önzetlen szeretetért, hanem stréberségből és hiúságból végzik majd egyetemi tanul-

mányaikat, az magától értetődik, de másrészt meg bizonyos, hogy az igazán művelt lelkű és a tudomány magaslatán álló férfiú nem hivalkodik, nem büszkélkedik, hanem ellenkezőleg szerénységével kartársainak rokonszenvét iparkodik majd kiérdemelni. Utbaigazítással és tanácsokkal fog szolgálni azon társainak, kik magukat autodidaxis útján továbbképezni óhajtják; új, nemesebb és méltóbb hangot és szellemet fog bevinni a tanítótestületek és tanítógyűlések tanácskozásaiba; iskolája legkitünőbb tanítója lesz, mert oktatói működését beható elméleti ismeretek fogják támogatni; az eddiginél nagyobb tekintélyt és megbecsülést szerez a tanítói névnek s evvel az egész rendnek előkelőbb társadalmi állást és kedvezőbb fizetési viszonyokat; hasznosabbá és szükségesebbé, de egyuttal népszerűbbé és kedvesebbé teszi a népiskolai intézményt. Az akadémiai képzettségű tanítók sorából fognak kikerülni a népiskolák legkitünőbb igazgatói és tanfelügyelői; ők fogják a polgári iskolák és tanítóképzők legkiválóbb tanárait szolgáltatni s az alsóbbrendű iskolák praxisában megedzve és vizsgálataikat kiegészítve, a középiskolákban is derekasan megállják majd helyüket.

Jogosan veti fel tehát *Rhein*, a jenai egyetem világhírű tanára az előbb említett cikkben, amelyben e kérdéssel behatóan foglalkozik és azt minden oldalról megvilágítja, hogy az egyetem a tanítók e törekvésével szemben, mit tehet vagy helyesebben mit köteles tenni. A felvetett kérdésre a következő tézisekkel felel:

1. Törekvő és alaposan képzett okleveles néptanítóknak engedjék meg, hogy az egyetemet, mint rendes hallgatók látogathassák. 2—3 évi egyetemi tanulmány után, amint az jelenleg Lipcsében, Jénában tényleg meg is van, vizsgálatra bocsátandók e hallgatók, kiknek soraiból választandók a népiskolák igazgatói és tanfelügyelői, meg a tanítóképzők tanárai.

Minden egyetemen önálló pedagógiai tanszék szerveztessék s vele kapcsolatban tanítóképző és gyakorló iskola, hogy a tanulóiraikat folytató néptanítók tényleges hivatásuktól el ne tereltessenek. Ilyen intézmény van a jenai egyetemmel és volt, de már megszűnt a lipcseivel kapcsolatban.

2. Az egyetem rendezzen tanítási szünnapokon nyilvános iskolában működő és az egyetem székhelyén tartózkodó néptanítók számára különféle tanfolyamokat. Így van ez Jénában 1898. óta.

3. Más városokban és helységeken lakó néptanítók számára az egyetemen a nagy szünetben rendezendők ilyen tanfolyamok (Jénában 1898. óta).

4. Egyetemi magántanárok közelfekvő kisebb helységekre küldessenek ki, hogy ott a környék néptanítói számára sorozatos tudományos előadásokat tartsanak (University Extension).

Hazánkban is felmerült e kérdés. Legelőször a *Népnevelők Egyesülete* foglalkozott vele és e tárgyban memorandumot is intézett a közoktatásügyi miniszteriumhoz. Az egyetemi hatóságok a legnagyobb ridegséggel utasították vissza a tanítók e törekvését. A *Pedagogia Társaság* néhány év előtt tartott közgyűlésén elnöki megnyitójában a filozófiai fakultás egyik legkiválóbb tanára lehetetlennek és kivihetetlennek jelezte a tanítóság ezen törekvését. A jelen tanév elején pedig a tudományos és közéletünk egy legkiválóbb alakja fejtette ki nézeteit e kérdéstről egy rendkívül elterjedt napilap vezércikkében. Összehasonlítva a tanárképzést a tanítóképzéssel arra az eredményre jut, hogy míg a leendő tanárnak mély és alapos tudományosságra van szüksége, addig a tanótól csak gyakorlati ügyességet várunk s be kell érünk ha a tudományok *elemeit* sajátította el. Néptanítók számára rendeztet ugyan a tanügyi kormány póttanfolyamokat, hanem azokat sem az *egyetemekkel*, hanem a *tanítóképzőkkel* kapcsolatban. Egyetemi tanulmányokat, mint rendes hallgató pedig csak az a tanító végezhet, a ki előbb a különbözeti, a nyolcadik osztályvizsgálatot és utána az érettségi vizsgálatot letette. Jellemző, hogy e

hosszadalmas és költséges procedurát még a polgári iskolai tanítókra is kiterjesztik, akik az oklevél elnyerése után három évi tanulmányt végeztek.

A magyar tanítóság erkölcsi tekintélye és anyagi érdekei sürgetik, — a népiskola színvonalának emelkedése, az ország polgárainak alaposabb kiképzése, a haza jóléte és boldogsága szükségessé teszik, hogy a tanítóság e kérdés megbeszélését újra napirendre tűzze és gyakorlati kivételét nagyobb eréllyel és szívósággal szorgalmazza. Ha a német tanítóság küzdelme győzelemre fog vezetni, — akkor talán nálunk is más felfogás fog e kérdésben uralkodni és a mi törekvéseink sem lesznek eredménytelenek.

Budapest.

Döri S. Zsigmond.

Alapszabályaink némely pontjának módosításáról.

(Felolvasatott az Alföldi fiókkörnek 1903. ápr. 15-én Debrecenben tartott ülésén.)

Amidőn az Orsz. Izr. Tanítóegyesület vezetősége az 1901. év július 2-án Bpesten megtartott közgyűlésén az alapszabályok módosítását a napirend egyik tárgyául kitűzte, belátta azt, hogy ezen alapszabályok egyik-másik pontja okvetlen módosításra szorult, már csak azért is, hogy lehetővé tegye azon kartársaknak is az egyletbe való belépést, akik eddig bármely okból, talán tájékozatlanság, avagy anyagi okok miatt nem léptek egyesületünk kötelékébe. Le is tárgyalta az alapszabályokat annak rendje és módja szerint, de nem kellő körültekintéssel. Így történt, hogy azon anomáliát, amely szerint a zsidó tanítóknak csak 50%-a tagja egyesületünknek, nem tudta megszüntetni, mert bevette alapszabályaink 5. §-ának egyik pontjába, hogy „oly tanítók azonban, kik nyilvános iskolában való működésük első 3 évében nem jelentkeznek felvételre, későbbi belépésök esetén kötelesek a mulasztott tagsági díjak felét 3 éven belül pótlólag befizetni és míg e kötelezettségüknek eleget nem tettek, a rendes tagok részére biztosított jogokat nem élvezhetik.“ Tisztelt Kartársaim! Ime ez az a pont, mely teljesen lehetetlenné teszi azt, hogy orsz. egyesületünk tagokban gyarapodjék; ez a pont oka annak, hogy egyesületünk csak 532 tagot számlál. És míg e pont az alapszabályokban benne lesz, mindig meg fognak újulni hivatalos közlönyünk hasábjain a panaszok afölött, hogy egyletünk tagjainak száma miért nem emelkedik. Csekélységem már a mult 1901-ben megtartott közgyűlésen is felemelte tiltakozó szavát ezen pontnak az alapszabályokba felvétele ellen, de mert indítványomat az alapszabályokban körülirt 8 napon túl adtam be, az nem vétetett figyelembe.

Évtizedek óta kísérem már figyelemmel, hogy miért nem szaporodik egyesületünk tagokban, mert évente legfőlebb ha 10 tag (!?) lép be egyesületünkbe és mindig csak arra a következtetésre jutok, hogy ezt csakis az alapszabályokban foglalt eme fenti pont, az utánfizetés idézi elő. Mihelyt ez a pont alapszabályainkban nem foglaltatnék, egyesületünk legalább 250—300 taggal szaporodnék, sőt talán nem is lenne széles e hazában zsidó tanító, ki kész örömmel nem csatlakoznék egyesületünkhöz, fennen lobogtatva azon zászlót, melyre arany betűkkel van felírva: „Egyesülésben rejlik az erő.“ Hát nem igaztalanság és indokolatlan követelmény az, hogy valamely kartárs, ki eddig bármely okból nem lépett az egyesületbe, most, midőn be akar lépni, 8, 10, 15 évre utána fizessen 32, 40, 60 koronákat? És milyen okból teljesítse ezen utánfizetést? Hiszen addig, míg nem volt tag, úgy sem élvezett az egyesülettől semmit, tehát nem látom át annak okát, hogy utánfizetést teljesítsen, mert ha belép, úgy nem veheti már annyiszor igénybe az egylet által nyújtott kedvezményeket, mint az a tag, ki működése kezdetével lépett az egyesületbe. Mert úgy a betegsegély, mint az özvegyi jutalék megállapításánál a belépés idejét és tagságának időtartamát vettem zsinórmértékül mindkettőnek kiszabására. De még a tanítói nyugdíjintézménynél, mely nem valami bőkezűséggel

viseltetik a tanítóság anyagi érdekeit illetőleg, sem kell a miniszteri rendelet értelmében utánfizetést teljesíteni, mert minden tanító csak azon időponttól kezdve tagja a nyugdíjintézetnek, amikor jelentkezik az abba való belépésre, annál kevésbé indokolt tehát egyesületünknel az utánfizetés. Hivatalos közlönyünk f. évi márciusi számában *Hajnal* Jakab, egyesületünk agilis títkára buzdító szavakat intéz azon kartársakhoz, kik még nem tagjai egyesületünknek, ékes szavakkal ecsetelvén egyesületünk magasztos intencióit, tömörülésre szólítja fel őket és kiemeli, hogy sok kartárs csak akkor tudja, hogy létezik egy orsz. zsidó tanítóegyesület, mikor szerencsétlenség éri és az egyesülettől várja a segítséget. Pirulva kell bevallanunk, hogy ez igaz! De a titkár ur sem nevezi meg az eszközöket, melyek által ezen bajon segíteni lehetne. *Neumann* Vilmos tiszabői kartársam, ugyancsak a márciusi számban „Miért?” címen cikket irt, melyben ő is azt kérdi, mi az oka annak, hogy a zsidó tanítóságnak csak 50%-a sorakozik azon zászló alá, melyet kizárólag az ő érdekeinek szolgálására tűztek ki. Erre is igen könnyű a felelet. Miért? Hát azért, mert benne van egyesületi alapszabályainkban az utánfizetési kötelezettség, mely nemcsak azt teszi lehetetlenné, hogy azok, kik eddig, ismétlem bármely okból, nem léptek együletünkbe, oda beléphessenek, hanem ezen ártatlanul kiszorultak kiadványainkat sem használják, pártoló tagokat sem gyűjtenek, miáltal egyesületünket megrövidítik; mások pedig azért nem léphetnek be, mert anyagi szempontból, vagy előre háladt korukra való tekintetből erre már nehezen akarják magukat elhatározni, a mint ez 3 debreceni igen tisztelt kartársaimmal is megesett, akik semmiféle kedvezményre, sem özvegyi díjra igényt sem támasztottak és az alapszabályokra hivatkozással mégsem vétettek fel egyesületünkbe, mivel utánfizetést egyik sem akart teljesíteni. Hogy milyen indokolt ebbeli feltevésem, kitűnik azon hiteles kimutatásból, melyet bátor leszek önök elé terjeszteni. Hajdumegyében van 25 zsidó tanító, ezek közül egyesületünknek csak 4 tagja van, Szabolcs 19 tanítót számlál, tag 3, Szatmármegye 17 tanítója közül 4 tag, Bihar 25 tanítója közül tag 4, Békés megyében van 27 tanító, tag 3, Jász-Nagy-Kun-Szolnok megye 30 tanítója közül 8 tag, Pest megye északkeleti részében 20 tanító van, tag 4, vagyis ezen 7 megyében van 150 zsidó tanító, ezek közül egyesületünknek csak 32 tagja van, tehát 120-an nem tagjai egyesületünknek. Hogy a többi megyékben is milyen szomorúak a viszonyok ezt illetőleg, kitűnik abból, hogy együletünknek csak 532 tagja van.

Ime uraim, mihelyt az utánfizetés megszűnik és az orsz. egyesület vezetősége lelkes felhívásban erről a nem tagokat majdan értesíti, ezen 7 megyéből 120 taggal fog együletünk növekedni. Nagyon természetes, hogy a többi fiókkörök is gyarapítani fogják egyesületünket tagokban. És hogy ezen 120 tanító és a többi körök területén működő tanítók minő mértékben fogják kiadványaink bevezetése, pártoló tagok szerzése által egyesületünk vagyónát gyarapítani, azt az önök véleményére bízom, mert ahol a tanító egyesületünknek tagja, ott kiadványainkat is használják.

Alapszabályaink egy másik pontja és pedig a vidéki választmány hatásköre szintén módosításra szorul. Szerény véleményem szerint igen korlátolt és szűkre szabott a vidéki választmánynak hatásköre; 3 évben csak egyszer tart ülést. A közgyűlés előtt szokott egy teljes választmányi ülés lenni, melyen a vidéki választmányi tagok is részt vesznek. Hiszen ilyen körülmények között alig van alkalma még a legjobban is lelkesedni akaró és tudó választmányi tagnak egyesületünk egész ügymenetének nagy gépezetébe, kormányzásába beletekinteni és az abban történekről magának képet alkotni, mert 3 évi ténykedést egyszeri megfigyelés után nehezen lehet megítélni. Véleményem szerint a vidéki választmányi tagokkal is évenként legalább egyszer Bpsten teljes választmányi ülés tartandó. A

gyűlésre utazó vidéki választmányi tagok költségeit persze az egyesület fedezze. Ezáltal a vidéki választmány felügyeleti joga intenzivebb lesz és ambíciója is fokozódik. Épen így módosítandó az egyesület „Vezetősége” című pontjának 13. §-a. Ebben az áll, hogy a teljes választmánynak csak a körök elnökei tagjai. Módosítani kell pedig azért, hogy a paritas elvét érvényesíteni lehessen; mert míg a körök elnökei, kik ugyan képviselik a köröket az anyaegylet, hatóságok és mások előtt és minden okiratot aláírnak, a teljes választmánynak hivatalból tagjai, addig a körök titkárai, kik minden munkában osztozkodnak az elnökökkel, ki vannak onnan zárva. Azért vettem fel, hogy a körök titkárai szintén hivatalból tagjai a teljes választmánynak, mert legalább a sok munkáért, fáradozásért, amit végeznek, avval honoráltatnak, hogy évenként egyszer ők is belepillanthatnak anyaegyletünk nagyszerű gépezetébe, de különben is, mivel legtöbbet érintkeznek a körök egyes tagjaival, ezek ügyes-bajos dolgait legjobban ismerik. Ezek volnának tehát azon pontok, melyeket az alapszabályokon módosítani kellene, hogy orsz. egyesületünk anyagi és erkölcsi szempontból gyarapodjék; mert az én szemem előtt mindig csak azon magasztos cél lebeg, hogy egyesületünk, melynek oly szent, oly nemes és reánk tanítókra nézve oly nagy jelentőségű céljai vannak, azokat el is érhesse és hogy azon tanítók, kik még eddig nem tagjai egyesületünknek, oda belépven, egyesületünkben szerető atyát és a bajból őt kisegíteni tudó támaszt és istápolót leljenek.

Végül összefoglalom alapszabályaink kérdéses pontjainak előadásom intenciója szerint helyesnek vélt módosításait:

IV. „Az egyesület tagjai és azok kötelességei.”

5. §. Az egyesületnek rendes tagja lehet: Magyarország területének bármely nyilvános iskolájában működő izr. vallású okleveles tanító, tanítónő, kiseddévó, tanár és hivatásos vallástanító. A tagok felvétele fölött a központi választmány határoz.

A felvételre jelentkező tag köteles korát, születését bizonyítvánnyal, egészségét pedig tisztiorvos által kiállított bizonyítvánnyal igazolni, tartozik továbbá tagsági díj fejében évenként 8 K-t fizetni, mely tagsági díj 2 K.-ás részletekben is fizethető. *Oly tanítók, kik nyilvános iskolában való működésük kezdetekor bármely okból nem jelentkeznek felvételre, későbbi belépésük esetén, ha már régebb idő óta is működnek, semmiféle mulasztott tagsági díjak utánfizetésére nem köteleztetnek, tagsági díjakat csak a belépésük kezdetével kötelesek fizetni. Ezen tagok azonban a rendes tagok részére biztosított jogokat csak belépésük kezdetétől számított 5-dik, illetve 10-ik évében élvezhetik.*

V. Az egyesületi tagok jogai.

Azon rendes tag, ki az egyesületbe való lépéskor 30-dik életévét betöltötte, megbetegedése esetén 8 korona heti segélyben részesül, aki 40-dik életévét betöltötte, heti 6 korona segélyben és aki 50-dik életévét betöltötte, heti 4 korona segélyben részesül. A heti betegsegélyekre azonban rendes tagságának csak 5-dik évében tarthat igényt.

9. §. Azon rendes tag, ki az egyesületbe való belépésekor a 30. életévet már túlhaladta, özvegye, illetve árvái számára 10 évi tagság után 100 korona, 15 évi tagság után 200 korona, 20 évi tagság után 300 korona, 30 évi tagság után 400 korona özvegyi segélyt biztosít. Ugyanilyen arányban élvezik azon özvegyek, illetve árvák is az özvegyi segélyt, kiknek férjei belépésükkor 40-dik vagy 50-dik életévüket betöltötték, de csak az 5. §. megállapított feltétele szerint.

VII. Az egyesület vezetősége.

A körök elnökei, titkárai szintén tagjai a választmánynak és ennek üléseire meghívandók és ott tanácskozási és szavazati joguk van.

22. §. A teljes választmány minden évben egyszer okvetlen az elnök

által, sürgős esetekben a központi választmány, vagy 20 vidéki választmányi tag kivánságára másszor is egybehívható oly időben, midőn a tanítás általában szünetel.

Ha a vidéki választmányi tag a fővárosban évenként egyszer tartandó rendes vagy rendkívüli teljes választmányi ülésen résztvesz, ennek Budapestre való utazási költségeit az egyesület viseli.

Fiókköri elnökség.

12. §. Az elnökség 2 tagból áll, egy elnök és egy titkárból, kik okvetlen ugyanazon községben laknak. Ha a kör több megyét ölel fel, még 2 választmányi tag is választható, ezek közül az egyik társelnök, a másik jegyzője a fiókkörnek. Ugy az elnök, titkár, mint a 2 választmányi tag a közgyűlés választóképes tagjai által 3 évre választatnak. Választható minden választóképes körtag.

Debrecen.

Lippe József.

*

Szerkesztői megjegyzés. Lippe tagtársunk érdekes indítványait az Alföldi fiókkör kivánsága szerint közöltük ugyan, de úgy látszik, hogy azok — különösen az utánfizetésre vonatkozók — egyelőre kivihetetlenek. A választmány az elnökséghez tette át a kérdést, mely azonban evvel és hasonló kérdésekkel csak a közgyűlés előtt fog behatóan foglalkozhatni, amikor a dolog aktuális lesz.

SZEMLE.

a) Tanügyi mozgalmak.

× **Az egyfolytában való (délelőtti) tanítás** érdekében tartott *Szóllósi Jenő* előadást a Magyar Tanítók Otthonában. Kifejtette, hogy számos pedagógiai és egészségi ok szól mellette, továbbá úgy a fővárosi, mint a falusi nép életmódja is. De már maguk a fiziologiai okok is elegendők arra, hogy örökre száműzzük az egész napos tanítást. Mikor az agy munkában van, testünk vérmennyiségének $\frac{1}{6}$ -át emészt fel. Emésztés idején a véráramlás a gyomor felé tódul (általában a vér mindig a működő szervek felé siet), a test vérenek $\frac{2}{6}$ -od részét használja fel (gyomorsav képzése). Világos, hogy az agy és a gyomor nem képes ugyanegy időben teljes energiát kifejteni. Már most a legtöbb gyermek 1—2 óra között ebédel, az emésztés 4—6 óra hosszat tart, ez alatt arcunk sápadt, a vér a gyomorhoz tódul, fáradtságot, bágyadtságot érez; a fej pihenni vágyik; a gyermek segít magán; mivel szisztematikus észbeli munkára képtelen, a d. u. tanítást elveti, lehajtja fejcskáját és elalszik. A tanító, aki ez időben szintén emészt, nem teheti ezt, ő kinlódik tovább, bár szívesebben pihenne. Ha egyfolytában tanítunk, minden tanítási órából $\frac{1}{4}$ órát szünetet adunk, ezalatt a tanterem szellőzendő, s a gyermekeknek a folyosón, iskola udvarán szabad a mozgás. Még az ötödik órában is erős és tartós így a figyelem. Majd sorra vette előadó mindazokat az ellenvetéseket, miket az új rendszer ellen felhoztak és sorra meg is cáfolta azokat. Végül elfogadták indítványait: 1. A M. T. O. felkéri a székesfővárosi tanácsot, hogy a következő iskolaévbeu egy-két nagyobb iskolában tegyen kísérletet az egyhuzamban való tanítással. Ezen iskolákat *e szempontból* a tanfelügyelőség, iskolaorvosok s egy-két gyakorlati pedagógus figyelje meg, gyűjtse be a szükséges adatokat. 2. Keresse meg az Otthon az Orsz. Közegészségi Társulatot és a budapesti orvosi társaságokat, hogy ezen kérdéssel orvosi szempontból foglalkozzanak s támogassák ebbeli akciónkat. 3. Hívjon egybe a M. T. Otthona e kérdés megvitatására *szülői értekezletet*, hogy a szülők nézeteit is meghallgassuk s őket a dolog igazáról meggyőzhessük. 4. Intézzon az Otthon kérdést egyes hazai és külföldi iskolákhoz, hogy *a) Miért és mióta dívik ott az egyfolytában való tanítás? b) Micsoda előnyt tapasztaltak az új rendszer nyomán? c) Van-e valamelyes hátránya az új rendszernek s melyek azok? d) Hogyan fogadták a szülők az újítást? e) Járt az új rendszer behozatala akadályokkal? f) Van-e oly áramlat a tanítóság és a társadalom kebelében, mely ellene küzd és a régi rendszert óhajtja vissza?*

+ **Küzdelem az érzékiség ellen.** *Ráskai dr.* a közegészségi egyesületben azt hangoztatja, hogy a tanuló ifjúságot a házasságig való abstinentia gyakorlására hívjuk fel. Németországban, Ausztriában évről-évre ily értelmű felhívást adnak az

érettségiző és a főiskolába lépő ifjú kezébe. E felhívásban minden közegészségi egyetemi tanár neve aláírásával szólítja fel az abstinentiára a tanuló ifjúságot, a keresztülvitel lehetőségét s a szervezetre való teljes ártalmatlanságát hangoztatván. Tizenhét éves korában, sőt sokszor még előbb is, rendszeres nemi életet él a városi fiatal ember. Ez ellen küzdeni kell papnak, orvosnak, tanítónak egyiránt. Legsürgősebb s legelső teendők már az elemi iskolában kezdődnek s ez a *coeducatio*. Mind a két nembeli serdülő ifjúság képzelet világát semmi sem foglalkoztatja annyira és oly ferde irányban, mint a két nem szigorú különválasztása az iskolában és az életben. Minél jobban és közelebbről ismer meg sok fiút, sok leányt és megfordítva, ha közös tanulások, játékok és sportok üzése által a mindennapi élet ezer intim apróságainak megismerése által egymáshoz közelíttetnek, úgy mindinkább kizárjuk az érintkezésben az érzéki momentumok felébredését. Ha a megismerkedés első etappeját nem a tánciskola vagy a bálterem alkotja, hanem az iskola padja, a játszóhely pázsítja, akkor a képzelet erotikus iránya is eltompul. A fiú- és leánygyermek figyelmé a belső kvalitások megismerésére és megbecsülésére lesz irányítva. Ezzel eltereltük azon momentumoktól, amelyek egyrészt külsőségeik, másrészt misticizmusuk által erotikus irányban izgatólag hatnak. Hiszen ha a bizalmatlanságból eredő, a titkolózásra hajlamosító különítést bizonyos korlátok között megszüntetnünk sikerül is, marad még fönn elég tényező, amely a maga szomorú miszteriumaival a gyermek fantáziájára termékenyítőleg, lelkére mérgezőleg hat. Dániában nagy haladást tett a fiúk és leányok együttes tanítása. Most törvényjavaslatot nyújtottak be a képviselőháznak, mely a középiskola minden osztályában megengedi a fiúk és leányok együttes tanítását. Svédországban már 15 középiskola vegyes. Az együttes tanításnak sikerét illetőleg kedvező ítéletek hangzanak, úgy pedagógiai, mint egészségi és erkölcsi szempontból. Általában a közönség kezd megbarátkozni vele.

= **Az Országos Magyar Iskola-egyesület** f. hó 24-én számolt be működéséről. Tagjainak száma 1444, vagyona 225.533 K rug. Az egyesület 9 vidéki óvodát tart fönn 9700 K. költséggel. Szép eredménnyel működnek az egyesület fenntartotta munkáskaszinók, könyvtáraik pedig virágoznak. Az egyesület Andrássy-éremével ez idén *Hermann Ottó*t tüntette ki. Az egyesület a magyar nemzeti irányú nevelés fejlesztése érdekében alakult, s Budapesten a felnőttek oktatásával foglalkozik.

× **Megint egy új olvasástanítási módszer!** A feltalálója dr. Gööz József. Se nem irvaolvasás, se fonomimika, hanem minden oldalú érzékelésen alapuló, hangoztató, utánzó és cselekvő módszer. Azt állítja szerző, hogy mindezt történelmi és filozófiai alapon építi fel. A hang létesítésénél tekintetbe veszi az élettani körülményeket, a betűalakításoknál pedig visszatér azok kezdetleges formáira. Itt aztán tévedésbe esik. Sok minden olyat disputál egy betűre, ami nem igaz. És oly sok mindenféléhez hasonlítja, hogy a gyermek feje belebódulhat. A szószoros értelmében szétszóródik a gyermek figyelmé. Mesterséges előidézése ez a szórakozottságnak. Ugy a vezérkönyv, mint az abc és könyv a napokban jelenik meg Lampel R. (Wodianer F.) budapesti könyvkereskedőnél. Gööz a budai tanítóknak mutatta be módszerét s általános az a nézet, hogy e módszer felette fárasztó a tanítóra s kimerítő a gyermekekre nézve.

= **Gyermektanulmányi bizottság** alakult május hó 6-án. Elnökké gr. *Teleki Sándor* orsz. képvis., társelnökké *Bárczy István* főv. tanügyi tanácsos és *Szabó Sándor* kultuszm. osztálytanácsos, ügyvivő alelnökké *Nagy László* képzőint. igazgató választott meg. Főfeladata a bizottságnak az önálló gyermekvizsgálatok vezetése és támogatása az iskolában, internatusokban és a szülei házban; továbbá nyilvános értekezletek rendezése, a beszámolás a hazai és külföldi vizsgálatok eredményeiről. Elhatározták, hogy Nagy Lászlónak az első gyermektanulmányi értekezleten felolvasott tanulmányát önálló füzetben kiadják. Ugyan e füzet részletes utasítást fog tartalmazni, miként figyeljék meg a szülők gyermekeiket életük 3 első évében. Továbbá kérdő íveket fognak szerkeszteni a gyermekek testi és lelki életjelenségeiről, az abnormitásokkal is fognak foglalkozni. A munkálatok végrehajtása végett az államhoz, a fővároshoz és a társadalomhoz fognak pénzsegélyért fordulni.

× **Küzdelem az alkoholizmus ellen.** Az alkoholizmus elleni védekezés ügyében a közoktatásügyi miniszter felhívja a közigazgatási bizottságokat oly szabályrendelet életbeléptetésére, mely megtiltja a 15 éven aluli gyermekeknek a korcsmába való járást. Egy másik rendeletben az ifjúsági egyesületek céljai közé beiktatni

kivánja a miniszter az ifjúságnak a mértékletes életre való szoktatását s a korcsmák és más hasonló nyilvános helyek látogatásától való visszatartását. A kézikönyvirókat pedig felhívja, hogy az alkoholizmus veszedelmes voltáról is szóljanak a gyermeknek szánt olvasókönyvekben.

= **A buktatás ellen** szólott egyik tanítói gyűlésen *Ember* János s. tanfelügyelő. Szerinte csak két olyan tárgya van a népiskolának, amelyből helyén van a buktatás: az *olvasás* az első osztályban s a *számolás* a felsőbb osztályokban. A többi tárgyból azért nem buktathat a népiskola, mert hat évi iskolakötelezettség mellett 6 osztályt kell végezni, amelyek közül az V. és VI. o. a legfontosabb a szegény nép gyermekére nézve.

b) Lapok.

= **A fogalmazás-tanítás lélektani szempontból.** A fogalmazásnál az első föltétel, hogy aki fogalmazni akar, annak gondolatai legyenek. A népiskolai tantárgyak tanításával gondoskodunk arról, hogy a tanulóknak gondolataik legyenek. A rendszeresebb gondolkozást fokozatosan készítjük elő. A kölcsönhatás, mely a szó-és tárgyképzet, a gondolat és mondat között van, egyuttal megkivánja, hogy a tanulónak világos, határozott gondolatai legyenek, mert a homályos, határozatlan gondolatokat nem lehet szabatosan, csinosan kifejezni. A gondolatnak nyelvbeli alakja a mondat. A szavak összefűzése mondatokká különbözőképen történik a különféle nyelvekben. A magyarnak sajátos mondatkötése, sajátos szólamai vannak. Aki a szükséges gondolatokkal rendelkezik és megvan a szükséges szóincs, s aki gondolatait a magyar nyelv sajátosságainak megfelelő módon tudja kifejezni: az tud fogalmazni. A fogalmazás főképpen alaki munka és gondolatainknak nyelvünk szelleme, törvényei szerint való összekapcsolása, kifejezése útján történik. A fogalmazás tanulás e szerint a helyes, magyaros mondatszerkesztés és mondatfűzés tanulásából és gyakorlásából áll, s fokozatai általában véve, a következők: 1. Mondatok szerkesztése. 2. Mondatok összefűzése. 3. Valamely tárgyra vonatkozó gondolatok rendezése, vagyis vázlat készítése. 4. Kidolgozás közösen, majd egyedül. A fogalmazás-tanítást a népiskolában főleg az olvasmány tárgyalással kell összekötni s a fogalmazvány készítésében lehetőség szerint a következő menetet tartjuk meg: 1. Nyújtjuk a gondolatokat vagy meggyőződünk róla, hogy rendelkeznek-e a tanulók a szükséges gondolatokkal (tárgyismerettel). 2. Vázlat-készítés. 3. A szóbeli kifejezés, szabatos, csinos forma megállapítása, gyakorlása. 4. Esetleges változtatások előzetes megbeszélése. 5. Előzetes helyesírási gyakorlatok. 6. Közös kidolgozás, mondatról-mondatra, majd szakasról-szakaszra. (*Család és Iskola.*)

Uj idők, régi célok. A mi igazi ősünk nem a paedagoigosz, hanem a — harangozó. Igenis, a mai néptanító harangozóból lett. Űk-ük apánk igenis először csak harangozott. Ez volt a kőkorszak. Később az istentiszteletnél is segédkezett. Megtanulta az olvasás tudományát is. Ez volt a rézkorszak. Azután írni is megtanult. Segédkezett a papnak a tanításban is. Ez volt a bronz-korszak. Majd a vaskorszakba lépve, a gyerektanítás tiszte egészen reá ruházódott. A legujabb kor betézte a haladást: a gyerektanítóból néptanítót csinált, a kinek nemcsak az a tiszte, hogy tanítsa a zsengekorú csemetéket, hanem az is, hogy *boldogítsa* népét. Az ismeretek elemein kívül tanítsa gazdaságilag hasznos, erkölcsileg szép és nemes dolgokra. Tanítsa a gazdálkodás okszerűbb módjára, jelesül a földmivelés okosabb vitelére, a gyümölcsfa-tenyésztésre, méhészetre, állattenyésztésre, a jónak okosabb kihasználására, józanságra, takarékosagra; javainak védelmére, biztosításra, tűzoltásra. Legyen tehát a tanító jó gazda, okos állattenyésztő, méhész, gyümölcsész, kertész, mértékletességi, takarékosági apostol, házi ipari, biztosító-ügynök, tűzoltó. Az olvasóköri, az énekkar, a zenekar, a szépirodalmi egyesület, stb. titkár, vezetőt kíván. Ki lenne más ily nemes és sokoldaló férfiú. Ám a tanító a sok méltóság és hivatal közül egyet sem tud jól betölteni. A legeslegujabb kor tiltakozik a tanító ezermesterkedése és kontárkodása ellen. Ma már azt várjuk a tanítótól, hogy első sorban — *tanító* legyen. Értse és tanulja szakadatlanul a maga szakmáját s igyekezzék a tőle telhető legjobb tanítómunka végzésére. Ha csak annyit tett, csaknem mindent megtett, de ha minden egyebet megtett, de a *tanítói* tisztét nem jól végezte, semmit sem tett. Megvárja ezen kívül a mai kor a tanítótól, hogy *néptanító* legyen; azaz a köznép társadalmi érdekének munkása és védelmezője. (*Magyar Pestalozzi.*)

+ **Az ember fizikai szépségéről** szólott *Ember* János az ő ötletes modorában a M. T. Otthonában, melyről így ír a „Népnevelők Lapja“ : Ember János ezuttal egy nagyjelentőségű, általános, érdekű kérdésről, az okszerű táplálkozás kérdéséről beszélt, mely dologgal az ember fizikai szépsége szoros összefüggésben van. A szép termet, a kövérség, soványság s más szépséghibák az okszerű táplálkozással leküzdhetők.

A kultur-ember táplálkozása nem észszerű. A Liebig-fejérje elmélete uralkodik s ennek hatása alatt az ember kelleténél több fejrjét veszen magához, mint a megnyit a szervezet asszimilálni képes. A szervezet céljaira nem szükséges fejrjéből aztán a fizikum vérsavas, csipős jelleget adó önmérgeket termel, melyek különféle nyavalyákra hajlamosítják az embert. A fejrjével tömött kultur-ember vérében kén-sav és urinsav fejlődik; a szívbajok, a csuzok, máj- és vesebajok okozói. Azonkívül az ilyen savas vérű ember a fertőző betegségekkel szemben is csekélyebb ellentállást tud kifejteni, mint a helyesen táplálkozó lugosvérű. Ennek tulajdoníthatók az arc tisztátalanságának apró szépséghibái is.

A mai táplálkozáson, mely az ember életét rövidíti, munkaképességét csökkenti, korai vénülésre kárhóztatja, az okszerű táplálkozással lehet és kell segíteni. Az okszerűen táplálkozó ember eledeleinek megválasztásában nemcsak a fejrjére, zsirra, cukorra és szénhidratokra, hanem az ásványi sókra is figyelemmel van. Ugy állítja tehát össze az ételkeverékét, hogy kellő mennyiségű *szervezett* tápláléksó jusson a szervezetébe. Ezek a sók a növényekben (zöld főzelékek, gyümölcsök) vannak bőségesen; táplálékunkat tehát főleg ezekből a növényekből kell vennünk. A hus csak mellékétel legyen.

A tápláléksókban gazdag eledellel való táplálkozásnak egészséges vérképződés az eredménye. A nátronban és mészben gazdag főzelékek, a tej stb. megakadályozzák az elhízást, nagy soványságot s a különböző önmérgek által okozott bajokat. A tej és főzelékek nátronja teljessé teszi az oxidatiót, semlegesíti a szervezet önmérgeit, a mész táplálja a csontokat. Hangsúlyozza, hogy ezek az ásványi anyagok csak a növényi ételben élvezve asszimilálódnak, az ásványországból, a szervetlen világból vett sók emészthetetlenek, mert molekuláikban nincs életerő. — Ilyen emészthetetlen só a konyhasó is, mely a szöveteket rontja, a vérvizedésre ad alkalmat, a szemtokot kitérít s okává lesz igen sok esetben a rövidlátásnak. Természetesen ezeket a következményeket a túlságos konyhasó okozza; 2--5 gramm konyhasó naponként nem árt; 20--25 gr., amennyit a hust főeledelel élvező ember elfogyaszt, azonban már igen ártalmas.

Végül a tehéntejnek, mint legjobb összetételű tápláléknak megfelelő táplálékkeverék összeállításáról szólott az előadó.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

A közp. választmány május hó 14-én este 6 órakor néhai Lederer Bernát emlékének tiszteletére, elhalálzásának huszadik évfordulója alkalmából ünnepélyes ülést és május 25-én rendes ülést tartott, melyekről a következőket jelentjük:

I.

Elnök: *Kornfeld Gyula.*

Jegyző: *Hajnal Jakab.*

Jelenvoltak: *Bárd Rezső, Győri Adolf, Kuttner Miksa, Lederer Ábrahám, Mendl Lajos, Pfeiffer Ignác, Reif Jakab, Sebestyén Manó, Székely Lajos és Wolf Ármin* választm. tagok és *Hoffmann Mór, Müller Adolf, Dőri S. Zsigmond, Salamon Nátán, Reisz Izsák, Szántó Sámuel* és *id. Hartmann Sámuel* mint vendégek.

1. Elnök megnyitván az ülést, kegyelettel emlékezik meg néhai *Lederer Bernátról* és Istenben boldogult nejről, született Sváb Máriáról, egyesületünk

jóltevőiről, kiknek köszönhetjük, hogy minden évben a rendes betegsegélyre fordítható összegeken kívül még 180 kor. segélyt nyújthatunk egy szegény beteg kartársnak.

2. Ezután *Lederer* Ábrahám tanár „*A félelem ember-, lélek- és nevelés-tani szempontból*“ című előadását tartja meg, melyet a közönség nagy figyelemmel és érdeklődéssel hallgatott végig. A jelenlevők élénk tapsal és éljenzéssel fejezik ki elismerésüket az érdekes és tanulságos felolvasásért; elnök a köz-kivánságnak megfelelően, kimondja, hogy az előadást az egyesület lapjában ki fogja nyomtatni; a választmány pedig jegyzőkönyvi köszönetet szavaz a felolvasónak.

3. Elnök felolvassa azután *Lederer* Sándor úrnak, néhai *Lederer* Bernát családja képviselőjének levelét, mely szerint a 4000 korona f. évi kamatjait, 180 koronát, a választmány által jelölt három kérvényező beteg tanító közül *Zeisler* Mór, szegény beteg tagtársnak ítéli oda; egy másik beteg tagtárs részére pedig a családnak 100 koronányi adományát küldi be.

A választmány a levél tartalmát köszönettel veszi tudomásul és a segélyt *Zeisler* Mór volt ceglédi, jelenleg Kecskeméten nyugdíja után elő tagtársnak ítéli oda betegsegély címen.

II.

1. Elnök mély megilletődéssel jelenti, hogy *Hajnal* Jakab egyesületi titkárt nagy gyász érte egyik leányának, *Eugeniának* husz éves korában történt elhalálása által, amely haláleset a gyászoló atya szívét kimondhatatlan fájdalommal tölti el. A titkár ennek következtében a mai ülésen nem jelenhetett meg.

Elnök indítványára a választmány részvétének jegyzőkönyvileg ad kifejezést és a jegyzőkönyv vezetésével *Bárd* Rezsőt bizta meg.

2. Szomorú jelentést tesz továbbá elnök, hogy *Handelsmann* Leó, volt szabadkai községi tanító és egyesületünknek rendes tagja elhalálozott.

A választmány ezen halálesetről mély megilletődéssel vesz tudomást és elhatározza, hogy a gyászoló család előtt részvétének külön levélben ad kifejezést.

3. Elnök jelenti, hogy az egyesület egyik kiváló jóltevője és alapító tagja, hatvani *Deutsch* József jobb létre szenderült és hogy a gyászaborult családhoz a választmány nevében részvétlevelet menesztett.

A választmány mély részvétének jegyzőkönyvileg ad maradandó kifejezést és elnök intézkedését helyeslőleg tudomásul veszi.

4. Elnök jelenti, hogy özv. dr. *Lazarus* Mórné, a választmány nevében kifejezett részvétiratot igen szép levélben megköszönte és evvel együtt elhunyt férje egyik fölolvadásának lenyomatát küldte be az egyesületnek, czel viszonzni akarván azon tiszteletet, melyet a magyarországi zsidó tanítók boldogult férje iránt mindenkor tápláltak. E könyv címlapjára a fenkölt gondolkodású nő által sajátkezűleg írt néhány sort elnök felolvassa.

A választmány elnök jelentését örömmel vette tudomásul és *Lederer* Ábrahám indítványára elhatározta, hogy a levelet a szerkesztő az *Értesítőben* közzétegye, az özvegynek pedig az elnökség a küldött könyvért a választmány köszönetét fejezze ki.

5. Elnök jelenti, hogy *Singer & Wolfner* cég most is, mint minden évben, 50 koronát adományozott, hogy tagjaink gyermekei részére kiirt tanulmányi ösztöndíjak számát eggyel szaporítsuk.

A választmány az adományért köszönetét fejezi ki a nemeslelkű adakozóknak.

6. Elnök jelenti, hogy a bajai izr. iskola fennállásának 25-ik évforduló-

ját készül e hó végén megünnepelni és ugyanakkor fogja a hitk. *Erdős* Jakab, ezen iskola igazgatója, egyesületünk nagyérdemű tagja, bácsmegyei körünk elnöke ezen intézetnél töltött negyedévszázados tanítói működésének évfordulóját jubilálni; továbbá jelenti elnök, hogy hasonló alkalomból e hó 28-ára *Fleischner* Lipót, a besztercebányai izr. iskola érdemes igazgatója és egyesületünk egyik kiváló tagja tiszteletére jubileumi ünnepélyt rendez hitközsége.

A választmány úgy a jubiláló iskolák fentartó hitközségeinek, mint a megünnependő érdemes kartársaknak üdvözlő iratban fogja szerencsekivánatait kifejezni.

7. Az egyesület bácsmegyei körének elnöke jelenti, hogy f. é. július 2-án Ujvidéken fogja a köri közgyűlést megtartani és kéri a közp. választmányt, hogy ezen körülésen is, mint mindig, képviseltesse magát.

A választmány ezen jelentést örvendetes tudomásul veszi, képviseltetését örömmel elhatározza, a kiküldendő vál. tag személyére nézve az intézkedést elnökre bizza.

8. A választmány felhatalmazza elnököt, hogy a kisorsolt 20.000 korona névértékű értékpapírok helyett, a pesti izr. hitközség előjáróságának közvetítésével más értékpapírt vásároltathasson az egyesület részére.

9. Elnök jelenti, hogy Mózes I. könyvének új kiadására nézve a kiadó céggel behatóan tárgyalta; de csak annyiban volt e tárgyalásnak eredménye, hogy az új kiadás a papír és kötés minőségére nézve jobban fog megfelelni; de a betűk nagyságára nézve nem lesz változás, miután ez úgy az egyesület, mint a cég részéről tetemes áldozatot követelne, mert a könyv terjedelme így 4 ivvel szaporodna, a mi az előállítási költségeket nagyon is megdrágítaná; a könyv bolti árát pedig nem volna tanácsos felemelni. Egyben jelenti elnök, hogy a könyv három fejezete (Lót és leányai, Juda és Támár, Dina története) csakis héber szövegben, tehát fordítás nélkül fog előfordulni.

A választmány elnök jelentéseit tudomásul veszi és intézkedéseit helyesli.

10. Elnök jelenti, hogy a kiadói céggel a kiadandó új nyelvkönyvek és bibliai történet után az egyesületnek fizetendő honoráriumot úgy állapította meg, mint azt a fennálló szerződés a magyar olvasókönyvekre, illetőleg a magyar nyelvkönyvekre vonatkozólag megszabta. Az első kiadásnál a cég 1000 fölös példányt kér, hogy minden tanítónak, minden iskolának mutatvány-példányt küldhessen, ami egy új könyv kellő propagálására nézve mindig szükséges.

A választmány megadja elnöknek a felhatalmazást, hogy az előadottak szerint szerződést kössön a kiadói céggel, valamint az új szerzőkkel is azon feltételek mellett, melyek az egyesület többi kiadványaira nézve érvényesek.

11. Elnök jelenti, hogy a szentesi kartársak az egyesület árva-alapja javára színelőadást rendeztek.

A választmány e jelentést nagy örömmel vette tudomásul és hálás köszönetét fejezi ki a derék kartársaknak és mindazoknak, akik bízgón közreműködtek árvaink érdekében.

12. Elnök jelenti, hogy az árvabizottság a zemplénmegyei kartársaknak árvaink ellátása érdekében beadott indítványát *Csukási* Fülöp alelnöknek adta ki tanulmányozás végett, ki erről egyik őszi választmányi ülésen fog jelentést tenni.

13. A választmány elhatározza, hogy elnök leányának esküvője alkalmából sürgőnymegváltás címen befolyt 158 korona 38 fillért nem csatolja a tőkéhez, hanem kiházasítási segély címen az Erzsébet-alap rendes kamataival egyidejűleg pályázat útján fogja kiadni.

14. Az egyesület kötelékébe való felvételre jelentkeztek:

Zusmann Eliás Jolsván (35 éves), *Kramer* Soma, Szendrőn.

A választmány ezeknek felvételét az alapszabályok szabványai szerint

engedélyezi, a felvételi okmány kiadását azonban a szokásos feltételek betartásától teszi függővé.

15. Elnök jelenti, hogy az utolsó vál. ülés óta kisebb segélyek címen 2 tételben összesen 7 koronát folyosított szegénysorsú, állás nélküli tanítók részére.

A választmány ezt jóváhagyólag tudomásul veszi.

16. Tárgyaltatnak a fürdői segély elnyerése iránt beérkezett kérvények. Elnök jelenti, hogy az idén rendkívüli nagy számban érkeztek a folyamodványok, úgy, hogy a kérvényezőknek csak kis részét segélyezhetjük. A pályázati felhívásban kiírt határidő lejártáig 14-en küldték be folyamodványaikat, de a határidő után is több folyamodvány érkezett be. Az elnökség a közgyűlés által engedélyezett 300 korona fürdősegélyt öt olyan tanítónak kívánja kiadatni, a ki erre leginkább rászorul és a javaslatba hozott kérvényezők neveit elnök beterjeszti a választmánynak.

A választmány beható tanácskozás után az elnökség javaslatát magáévá teszi.

17. Elnök bemutatja a kiírt tiz és a Singer és Wolfner adománya folytán 11-re felszaporodott 50—50 koronás tanulmányi ösztöndíj elnyerése iránt beérkezett 26 kérvényt, előadván, hogy az elnökség ezekkel tüzetesen foglalkozott és a folyamodók közül első sorban azokat vette figyelembe, akik kimutatták, vagy akikről tudjuk, hogy az egyesület kiadványait iskolájukban használják, mert ez volt a pályázat főfeltétele, hiszen kiadványaink jövedelméből adjuk ez ösztöndíjakat. Tekintetbe vette aztán a kérvényezők szorgalmát, előmenetelét és a szülőknek az egyesület iránti tagsági viszonyait. Ezeknek előrebocsátása után elnök előterjeszti az elnökségnek javaslatát.

A választmány beható tanácskozás után elfogadja elnöknek jelentését és e határozat értelmében a következők részére engedélyezi az 50—50 koronás ösztöndíjakat:

a) *Braun* Mór, Alsó-Rezsényben működő tanító *Aranka* nevű leányának, aki a galgóci iskola IV-ik osztályának jeles tanulója.

b) *Fischer* Ferenc, Turán működő tanító *Emanuel* nevű fiának, aki Alsó-Kubinban, a kereskedelmi iskola II-ik osztályát jó sikerrel látogatja.

c) *Fleischner* Lipót, Besztercebányán működő kartárs *József* nevű fiának, aki Budapesten egy keresk. iskola III-ik osztályát jó sikerrel látogatja.

d) *Fischhof* Márk, Hevesen működő tanító *Fenyvesi Samu* nevű fiának, aki Dobsinán a polg. iskola IV-ik osztályának szorgalmas növendéke.

e) *Knopfler* Sándor, S.-A.-Ujhelyen működő tagtárs *Gombos Bertalan* nevű fiának, aki I-ső éves joghallgató a budapesti egyetemen és jól koloquált.

f) *Magyar* Imre, úrményi tanító *Sámuel* nevű fiának, a ki Békéscsabán a gymnasium VIII. osztályának szorgalmas és jó előmenetelű tanulója.

g) *Neumann* Vilmos, tiszabeői tanító *Dezső* nevű fiának, aki Szolnokon a gymnasium első osztályának jó tanulója.

h) *Rosenberg* Sámuel, Mátészalkán működő tanító *Sándor* nevű fiának, aki a nagyváradi főreáliskola VIII-ik osztályának jeles növendéke.

i) *Schönbrunn* Márk, miskolci tanító *Kuthi Piroska* nevű leányának, aki a debreceni tanítónőképző-intézet I-ső évfolyamának kitűnő növendéke.

j) *Stark* Ármin, Moholon működő tanító *Julia* nevű leányának, aki a szabadkai tanítónő-képző intézet III-ik évfolyamának jeles növendéke.

k) *Wurmfeld* Ignác, Körmenden működő tanító *Zoltán* nevű fiának, aki II. éves orvostanhallgató Budapesten és igen jól koloquált.

18. A különféle segélyek iránt beérkezett kérvényeket a választmány az elnökség javaslata szerint a következő módon intézi el:

a) négy rendes tag részére összesen 180 koronát betegségély címen,

b) három tanító részére összesen 150 koronát rendkívüli segély címen,

c) a kisenevi zsidó tanítók segélyezésére 50 koronát engedélyez a választmány.

d) a kitűzött határidő után a fürdői segély elnyerése iránt beérkezett kérvényeket a választmány nem vehette tekintetbe.

19. *Lederer* Ábrahám indítványát, Deák Ferenc 100-dik születésnapjának megünneplése céljából tartandó díszes választmányi ülésre vonatkozólag a választmány magáévá teszi.

20. A tanítók fizetésrendezése tárgyában szükséges memorandumot a múlt ülésben hozott határozat szerint *Bárd* Rezső elkészítette és felolvassa. A választmány azt nagy tetszéssel fogadja és elhatározza, hogy a Magyarországi Tanítók Országos Bizottságának mielőbb beküldi.

Bárd Rezsőnek dolgozatáért a választmány köszönetét fejezi ki.

Levelezés.

Herrn Julius Kornfeld, Präses des isr. Lehrervereins
in Budapest.

Meran, 12. Mai 1903.

Hochgeehrter Herr!

Mein heissgeliebter Mann hegte für die Lehrer als die Führer der neuen Generation immer ein ganz besonders herzliches Interesse, das er nicht nur in seinen Schriften, sondern auch in seinem Leben fort und fort bewiesen. Um so wohlthuerender berührt mich der warme Ausdruck Ihres Beileidsschreibens an dem furchtbaren Verlust, der uns Alle betroffen. Ich danke Ihnen auf das Innigste und bitte Sie diesen Dank dem israel. Lehrerverein zu übermitteln. Gleichzeitig sende ich Ihnen persönlich ein Bild meines Mannes und der Bibliothek des Lehrervereins eine besonders anregende Abhandlung meines Mannes, als Zeichen der dankbaren Gesinnung mit der ich verbleibe

in vorzüglicher Hochachtung
Nahida Ruth Lazarus.

(Kornfeld Gyula úrnak, az izr. tanítóegyesület elnökének.

Budapesten.

Merán, 1903. május 12.

Igen tisztelt Uram!

Forrón szeretett férjem a tanítók, mint az új nemzedék vezetői iránt mindig a legszívélyesebb érdeklődéssel viseltetett, melyet nemcsak irataiban, hanem az életben is folyton-folyvást tanusított. Annál kellemesebben érintett engem a borzasztó veszteség alkalmából, mely mindannyiunkat ért, hozzám intézett részvétlevelük meleg hangja. Szívől jövő köszönetet mondok Önnek és kérem ezen köszönetet az izr. tanítóegyesületnek átadni. Egyidejűleg Önnek személyesen férjem arcképét, a tanítóegyesület könyvtára számára pedig férjemnek egy igen érdekes értekezését küldöm hálaérzetem jeléül, mellyel maradok

kiváló nagyrabecsüléssel
Lazarus Nahida Ruth.)

A levélhez a következő könyv volt mellékelve: „Wass heisst und zu welchem Ende studirt man jüdische Geschichte und Litteratur?“ Ein Vortrag von Prof. Dr. M. Lazarus. Leipzig, 1900. M. W. Kaufmann. („Mi a zsidó történet és irodalom és mi végből tanuljuk azt?“ Előadás Dr. M. Lazarus tanártól.) A könyvre az özvegy sajátkezüleg a következő sorokat írta: „Dem israel. Landes-Lehrerverein in Budapest, zur Erinnerung an ihren grossen Freund und Führer Moritz *Lazarus* gewidmet von seiner trauernden

Wittwe Nahida Ruth. Meran im Mai 1903. (Az orsz. izr. tanító-egyesületnek Budapesten, nagy barátja és vezére *Lazarus Mór* emlékére ajánlja a gyászoló özvegy Nahida Ruth. Meran, 1903. május havában.)

Tek. Kornfeld Gyula úrnak,
az Orsz. Izr. Tanítóegyesület elnökének.

Budapesten.

Igen tisztelt Elnök Úr!

Utóbbi időben, az állami tanítóknak a közel jövőben mégis csak bekövetkezendő fizetésrendezése kapcsán, a tanügyi lapokban sok szó esett a *községi és felekezeti* tanítók fizetéséről. Hogy hát bizony ezeknek is „mozogniok” kellene, mert nem igazság az, hogy a felekezeti tanítók, akik ép úgy szolgálják a népoktatás nemzeti ügyét és *nehezebb viszonyok* között, mint az államiak — fizetés dolgában ezek mögött maradjanak, mintha a hazának is mostoha gyermekei volnának.

Megmozdult a „Magyarországi Tanítók Orsz. Bizottsága” és maguk az állami alkalmazásban lévő „szerencsésebb” kollegáink is, mint jó testvérek, mellénk álltak, ügyünket magukévá tették.

De vajjon mit tettünk mi saját magunk és tettünk-e egyáltalában valamit?!

Igenis, több választókerület felekezeti és községi tanítói kérvénnyel járultak a képviselőházhoz fizetésük rendezése végett.

Ez alkalommal arról óhajtom értesíteni a tek. elnök urat és egyben a szerkesztőt is, hogy mi, a *homonnai* választókerület terén működő felekezeti tanítók, *minden felekezetbeliek együttesen* azon elvet vallva, hogy a dolgot minden oldalról meg kell ragadnia *üstökénél és minél hathatósabban*, a helybeli róm. kath. tanítónak, mint legidősebb kollegának lakásán még a múlt hónapban egybegyültünk és az elnökletem alatt tartott értekezleten — lévén én a kezdeményező — egyhangulag elhatároztuk, hogy kérvényt intézünk az országgyűléshez. Ez meg is történt. A kérvényt a választókerületben működő minden felekezetbeli tanítók aláírták és eljuttattuk országgy. képviselőkhöz, gróf *Andrássy Sándor* urhoz, a hozzája intézett kísérő levéllel együtt. Képviselőnk már értesített is arról, hogy kérvényünket pártolólágg terjesztette az országgyűlés képviselőházához.

Ezt azért hoztam nyilvánosságra, hogy t. kartársaim talán jónak látnák hasonló mozgalom megindítását saját választókerületeikben. Ez ügyünknek semmiesetre sem volna *ártalmára*.

És akkor a mi izr. tanítóegyesületünk vezetőségének, mint országos testületünk képviselőtének az a feladat maradna fenn, hogy erkölcsi súlyával érdekünket az általa legjobbnak és legcélszerűbbnek vélt módon és eszközzel elősegítse.

Homonnán, 1903. május hó.

Lengyel Samu.
egyesül. tag.

Folyó évi május hóban tagsági díjat fizettek:

A) Pártoló tagok:

	kor.		kor.
Dr. Bánóczy József Bpest	--- 10.—	Leitner M. L. Budapest	10.—
Bloch Mór utóda	10.—	Modern és Breitner „	20.—
Brachfeld Arnold „	10.—	Riesz testvérek Bpest ...	20.—
Heller M. és Társa „	--- 20.—	Schweiger Márton Bpest	--- 20.—
Izr. hitk., Baja ...	10.—	Dr. Simon József „ ...	20.—
Izr. tanítóképző Bpest ...	10.—	Singer és Wolfner, Bpest	--- 10.—
főtiszt. Dr. Kayserling M. Bpest	10.—	Sternthál Adolf Bpest ...	--- 10.—
Kramer Rezső Bpest	10.—	Trebits Ignác Bpest	--- 10.—

B) *Rendes tagok:*

	hátr. kor.	f. é. kor.		hátr. kor.	f. é. kor.
Fried Sámuel, Csurgó	—.—	8.—	Solt Samu, Kunhegyes	—.—	8.—
Rausnitz Jakab, Rohonc	4.—	4.—	Soltész Adolf, Szentés	—.—	8.—
Reisz Izsák, Bpest	—.—	4.—	Schwarcz Márk, Vác	2.—	—.—
Rozsnyai Samu, Szikszó	—.—	8.—	Schwarcz Mór, Bpest	—.—	8.—
Salgó Albert, Sárvár	12.—	—.—	Stern Sámuel, Sz.-Somlyó	6.—	4.—
Sebők Gábor Tiszaabádszalók	14.—	—.—	Steiner Mór, Tata	—.—	8.—
Sipos Lipót, Szarvas	—.—	6.—			

Adományok:

	Kor.
Lederer Sándor, Bpest, adománya egy szegény tanító javára	100.—
Keppich Vilmos és Lajos urak, Győr, bold. apjuk, Keppich Illés alapítótagsági díjának kiegészítésére	100.—

Gyűjtés az árva-alapra:

	kor. fill.
Biedermann Adolf, Eger, III. oszt. növendékei gyűjtése	3.44
Ujvári Adolf, Püspökladány gyűjtése*)	17.40
Fleischmann Károly, Bács-Szt.-Tamás, fia „Szudeja“ alkalmából gyűjtés	2.20
Stark Armin, Mohol (március 8-án beküldött) gyűjtése	2.35
Izr. tantestület Szentés, egy gyermek-szinielőadás tiszta jövedelme**)	160.30

Bárca-gyűjtés:

	kor. fill.
Klein Lipót, Uj-Verbász	4.22
Biedermann Adolf, Eger	5.40
Ladányi Bernát, Zsarnóca gyűjtése kiegészítve Weinberger Gusztáv úr adományával	10.40
Steiner Mór Tata	5.40

*) Ehhez hozzájárultak Kohn Dávid 1 korona, Decsi Rudolfné 1 kor., Dr. Halász 1 kor., Löwinger József 1 kor., Holländer Antal 40 fill., Haas Gusztáv 40 fillér, Kohn Jakab 40 fillér, Deutsch Herman 20 fillér, Etes Samu 50 fillér, Grünfeld Adolf 50 fillér, Nagel József 40 fillér, Kaufman Salamon 40 fillér, Weisz Gyula 40 fillér, Klein Salamon 30 fillér, ifj. Schwarcz Adolf 40 fillér, Surányi Sándor 40 fillér, Goldstein Simon 20 fillér, Klein Vilmosné 30 fillér, Weisz Dávid 40 fillér, Hirschl Áronné 40 fillér, Haas Rudolf 20 fillér, Neuman Izidor 20 fillér, Rosenberg Sámuel 20 fillér, Waltner Samu 50 fillér, Schwarcz Mihály 20 fillér, Rosenberg Mórné 20 fillér, Aszódi Benő 20 fillér, Feldmann Albert 30 fill., Feldmann Bernát 40 fillér, Róth József 60 fillér, Klein Sámuel 30 fillér, Öhlbaum Lázár 30 fillér, Strauszman Béni 40 fillér, Ehrenfeld Adolf 20 fillér, Herschkovics Herman 20 fill., Grünhut Károly 40 fillér, Klein Zsigmond 20 fillér, Horovicz Elekne 20 fillér, Lichtman Jakabné 20 fillér, Velencei Ernőné 20 fillér, Strauszman Mór 20 fillér, Waltner Jakab 40 fillér, Madár Ignác 30 fillér, Dr. Balog Albinné 50 fillér, Tariczky Endre 20 fillér, Czakó N. 20 fillér.

**) Feltüfizetők névjegyzéke Méltóságos Dr. Uhlár J. apátplébános, pápai prae'atus 5 korona, Központi takarékpénztár 2 korona, Dr. László Vilmos 2 korona, Dr. Reis Samu 2 korona, Bánfa'vi Lajos 2 kor. 40 fillér, Nádas Aladár 2 kor., Müller Mór 2 korona, Schwarcz Rezső Budapest 1 kor. 20 fillér, Goldbaum N. Budapest 1 kor. 20 fillér, Dessel N. Bécs 1 kor. 20 fillér, Löwenberg és Pfeifer 2 korona, Sonnenschein N. Bécs 1 kor. 20 fillér, Kovács Felix Bécs 2 korona, Groszman Lajos 1 korona, Mátéffy Ferenc, László és Kálmán 1 kor. 40 fillér, Simkó Ignác 60 fillér, Lederer Bernát 40 fillér, Lederer Károly 40 fillér. Összesen 30 korona.

Budapesten, 1903. május hó 28-án.

Győri Adolf
pénztáros.

KÖNYVISMERTETÉS.

Bibliai történet és hittan népiskolák alsó osztályai számára. Irta: *Kohn Mór*, pécsi tanító. Első rész. Ára 40 fillér. Pécs, 1903. Blanz József könyvkereskedés kiadása.

Felekezeti tankönyv-irodalmunknak egy része sem kelti fel tanítóink írói

munkásságát annyira, mint ép a bibliai történeti kézikönyvek szerkesztése. Majd minden tizedik iskola tantestületében akad valaki, ki vagy hittani vezérfonál, vagy bibliai történet cím alatt nagyobb vagy kisebb eredménnyel feldolgozza az erre vonatkozó népiskolai tananyagot. Mintegy 25—30 ilyen hittani kézikönyv van jelenleg forgalomban és örömmel konstatálhatjuk, hogy mindegyik megtalálja a maga piacát, sőt a készülő ilyenemű tankönyvek is kellő elterjedtségre számíthatnak. Ez utóbbit remélhetjük szerző munkájáról is, ki a maga elé tűzött feladatot derekasan oldotta meg. A gyermek fel fogásának megfelelő magyaros nyelvezettel beszéli el rövid olvasmányokban a bibliai történetet a teremtéstől József haláláig. Elbeszéléseit a szentírás eredeti szövegének megfelelő idézeteivel teszi érdekessé. Könyvének másik felében közli a hálaimákat héber és magyar szöveggel, felsorolja a zsinagogiai hónapok neveit és röviden megmagyarázza az év ünnepeinek jelentőségét. Bibliafordítási tananyagot is ad, melyet Mózes I. könyvéből állít össze. Végül a gyermeknek megfelelő reggeli, étkezés utáni és lefekvés előtti imádságot állít össze, mely imáknak magyar fordítását is közli. A könyv külső kiállítása is teljesen megfelel, sőt dicséretére válik a kiadónak, ki jó papírral, tiszta, szép nyomással és kötéssel tetszetős külsőt ad a különben is jó lelkiismerettel ajánlható könyvnek.

Pf.

Handelsmann Leó.

(1816—1903. május 1.)

Tanító volt. Emlékezzünk meg róla; tanulságosnak tűnik majd élete c lap olvasói előtt. Életrajza röviden a következő Oroszországban született. A juliusi forradalom (1830/31. lengyel szabadságharc) idejében először sorozták be a zsidó harcképes ifjakat az orosz hadseregbe. A besorozottnak fél fejét leborotválták, hogy meg ne szökhessék. A lengyel zsidók önkényt a felkelőkhöz csatlakoztak. Az orosz zsidók tömegesen szöktek át a lengyel táborba. Ezek közt ő és három barátja, kikkel egy falubeliek voltak. Ezen átpártolás örök időkre elszakította őket hazájuktól. Handelsmann Leó Osztrólenka „csont-halmos mezőin“ két sebet kapott, az egyik kardvágás volt, mely fél térdkalácsát leszelte; a másik könnyebb természetű lándzsadöfés volt, melyet a fölszerelési hátszija mérsékelte. Barátai fölszedték és magukkal vitték. Fölgyógyulván, bujdosásnak indult társait követte a Balkán-félszigetre. Hazuról kaptak segílyt, hamis utleveleket, s így jártak be az akkor még hatalmas Törökországot. 1846-ban Ausztriába mentek, hova már mint török illetőségűek jutottak el. Mind a négyen együtt voltak még. Handelsmann Magyarországra jött. A forradalom előtti évben omnibusz vállalatot létesített Szabadka és Palics közt; akkor még Palics nem birt oly vonzerővel, hogy ily vállalat sikerülhetett volna; de ettől eltekintve, a forradalom megsemmisítette tervét. A havi pénzsegély még járt neki, mégis jónak látta kereset után látni. Mint nyelvmester több előkelő családban adott órákat, egyebek közt Lénárd Máténál, az akkori polgármesternél is.

A zsidó vendéglőben, ahol teljes ellátáson volt, akadt egy lengyel zsidó, kinek titkát is elárulta. Történt azonban, hogy a korcsmáros 4 leánya közül a legidősb szivesen társalgott vele. Bizalmasa, az ifjú lengyel Goldstein Ádám féltékeny lön és elhatározta, hogy mint orosz szökevényt följelenti. Ez elhatározást hallotta a korcsmáros (korra nézve) 3-ik leánya, Rozália és első dolga volt erről fölvilágosítani az ifjú nyelvmestert. Ez köszönettel vette az értesítést és

elpanaszolta baját a polgármesternek. „A följelentés megtörtént, de majd segítünk a bajon.“ Így biztatta a polgármester, azzal kocsiját rendelkezésére bocsátván, elküldé Török-Kanizsára a szolgabíróhoz. A jó öreg táblabíró átvette a számára küldött levelet, hosszan nézegette az ifjút és szó nélkül távozott, Félóra mulva visszatért, átadott neki egy irást. Az ifjú nézte, látta a saját nevét is benne, de nem értett magyarul, nem tudta mi van nála. „Olvasta?“ kérde a táblabíró. „Nem tudok magyarul“ volt a válasz. Erre kivette kezéből az irást, borítékba tette és szó nélkül visszaadta neki, intvén a kezével, hogy elmehet. A jó táblabíró 6 nyelven is tudott volna társalogni, de ő csak magyarul beszélt; idegen nyelven majd külföldön beszél. Ez volt a szavajárása. Hazajövén, átadta a borítékot a polgármesternek. Ő magyarázta meg a bámuló ifjúnak, hogy most már a följelentés tárgytalan, mert az átadott születési bizonyítvány szerint ő Török-Kanizsán született, tehát magyar alattvaló. „De most tanuljon ám meg magyarul!“ Ezzel bocsátá el magától Lénárd, ki a hontalan bujdosót egyszerre szabaddá, boldoggá tette.

A nyelvmester hálás volt mindkét jótévője iránt. A leányt, ki az őt fenyegető veszélyre figyelmezteté, nőül vette; a polgármester óhajához képest megtanult magyarul. A féltékeny lengyelnek sógora lett. Házat vett, üzletet nyitott, melyet felesége és annak nővérei vezettek, ő maga tanítgatott. A sors azonban nem engedte a kalmárság útján boldogulni. Házat tűz emésztette meg, üzletéből és lakásából a „jó szomszédok“ mindent kimentettek. A bunyevác szomszédok mindenfélét szétvittek, de másnap reggel senki semmit sem adott vissza. Nehány az udvaron maradt butordarab és a leégett ház volt minden birtoka. A törökkanizsai esemény óta Oroszországgal minden összeköttetést megszakított.

Ekkor volt üresedésben a helybeli zsidó hitközségnél a tanítói állás. Évi fizetés 150 pengő frt volt. Így lett nyilvános tanítóvá, évről-évre új szerződést kötve községével. A 60-as évek elején megszerzé a tanítói oklevelet.

Módszerét akarom még jellemezni. Mindent, amit növendékeivel közölt mesébe burkolt. Az „ábc“ tanításánál sohasem használta az akkor általános silabizálási módszert, hanem tisztán a hangoztatást és pedig az új nevű fonomimika gyakori igénybevétele mellett. Pl. emlékszem az „r“ ismertetésére, hol azt kérde: „Hogyan ingerlik a kutyát? Ha azt mondják neki „rrr!“ Mit csinál ilyenkor a kutya? Morog, harap! A kit megmar a kutya az sír, rí!“ Az „f“ és „p“ betűknél az induló gőzkocsi hangját utánoztatá: „puf, pof! puf, pof!“ A téli hideg szél süvítését: „ví, vú“ a „v“ ismertetésénél utánoztatta az egész osztállyal. Soha növendéket meg nem vert. „A kutyámat sem verem, miért verjem a *más* gyermekét?“ Ezek voltak vezérelvei.

1866-ban szomoru napok álltak be nála. Családja nagyszámu; fizetése 300 frt. A drágaság kimondhatlanul sujtá az egész országot. Hej, be sokszor volt ebédre egy kis rántott leves, egyéb semmi; munkáról fáradtan érvén családja körébe, lefeküdt a divánra aludni. „Ha majd félkettőt üt az óra, keltsetek fel!“ Ebéd helyett pihenni dőlt. Sohasem kellett felköltöni, félkettőre fölkel, bement a tanterembe és bevárta az érkező gyermekeket. És kezdődött a munka — enyelgés, játék, tréfa, mesemondás — ez volt a napi teendő.

Családi élete boldog volt, de sok csapás is érte; elsőszülött fia, a szép reményekre jogosított és jó tollú ifjút 27-ik születése napján ragadta el a halál (1882. jan. 18.) Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület vezérférfiai kísérték örök nyugalomra a kerepesi temetőbe, ők állítottak neki sirkövet is.*) Az öreg, mint egy megtört patriarka, kísérte utolsó útjára szeretett fiát, Józsefet. Nemsokára ismét súlyos csapás érte. Legifjabb gyermeke, Flóra, 15 éves korában 5—6 napi betegeskedés után hirtelen meghalt. Ez a haláleset mélyen megrendítette. A haldokló

*) Ez Csukási Fülöpnek érdeme. L. az Értesítő 1882. VII. évf. 2. számát.

leányka végső szavait miket részint kétségbeesett haláltusája közben, részint önkivületben mondott, iratai közt följegyezve találtam.

Végelgyengülésben hunyt el a legszebb hó első napján. Pár nappal halála előtt még politizált. Egyszer minden előzmény nélkül így szólt unokájához: „Lásd én elhagytam egy izben a zászlómat. A zászlódat te ne hagyd el soha!”

1871/2-ben Szabadka községi iskolájába választatván meg tanítónak, 1888-ig működött még. Ekkor 42 évi és 8 havi működés után nyugalomba vonult 750 frt évi fizetéssel. Soha beteg nem volt; soha senkivel össze nem tüzött. Ha ellent mondtak neki, hallgatott; kivárta az időt, még ha félévig is, és akkor győzte meg ellenfelét a saját álláspontja helyességéről. Egy izben ily ellenfele azt kérde tőle: „Miért nem szólt hát akkor így, mikor erről vitatkoztunk?” „Mert akkor egész a mai napig kellett volna vitatkoznom önnel.” Stoikus nyugalmát minden alkalommal megőrzé. Két nappal halála előtt az ápolóját fölszólította neje, hogy be kell adni az orvosságot. Az ápoló beönti a kanál tartalmát a szájába. A beteg fölriad. „Na! mi ez?” „A felesége mondta, hogy adjak be önnek.” „De nem akkor, amikor alszom!” volt a nyugodt válasz.

Temetésén óriási közönség vett részt, ezzel jelezvén az elhunyt iránti rokonszenvét.

Én, ki a boldogultnak fia vagyok, sok jellemző vonást tartozom kihagyni élettörténetéből. Ilyenek politikai röpiratai és politikai javaslatai, melyekkel koronás fők elé járult.

Kevés ember tud megöregedni úgy, mint ő, ki semminemű fogyatékoságban sem szenvedett. Ennek a megöregedésnek a titkát ismerem Mértékletesség, alázat és elégedettség! Ezek voltak kísérői és támogatói hosszú és viszontagságteljes életének.

Szabadka, 1903. május havában.

H. Antal.

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Tanítói jubileum. Folyó évi május hó 24-én lélekemelő ünnepélynek voltunk tanúi a zsolnai izr. iskolában. E napon ünnepelték ugyanis a volt tanítványok *Spitz* Nátán zsolnai izr. tanító működésének 25 éves jubileumát; ily módon akarták legalább részben hálájukat kedves tanítójuk iránt leróni. A volt tanítványokból alakult rendező-bizottság rendkívüli tapintattal, finom érzéssel felelt meg feladatának. Jelen voltak a hitközség vezérférfiai, a nőegylet, valamennyi helybeli tanintézet képviselője és a jubiláns számos barátja és tisztelője, felekezeti különbség nélkül. Dr. *Friedner* Dávidné, a rendező-bizottság elnöke, a dísz-ülést megnyitván, küldöttséget menesztett a jubilánsért, kit megérkezésekor harsogó éljenzéssel fogadtak. Azután *Székely* Ferenc, a volt tanítványok nevében üdvözölte, átnyujtva neki egyszersmind szép emlékirat kíséretében az értékes ajándékot. Utána dr. *Pollák* József iskolasz. elnök tartott magasröptű, tartalmas szónoklatot, melyben az érdemes jubiláns élete folyásával bizonyította, hogy mindig feladata magaslatán állott, hivatását mindig a szó legnemesebb értelmében töltötte be. Az iskolaszék megbizásából a jubilánsnak hálás elismeréssel és rokonszenvének őszinte kifejezésével adózik. A tanítótestület üdvözlését annak egyik tagja, *Mátrai* Jakab tolmácsolta. Meghatottságtól remegő hangon mondott ezután köszönetet a jubiláns, amivel a szép ünnepély befejezést nyert.

Zsolna.

Wiener Jakab.

Jubileumok. Ez iskolaév végén lesz 25 esztendeje, hogy a bajai polg. iskola fennáll és 25 éve annak, hogy *Erdős* Jakab igazgató Baján működik. Az ottani hitközség június 28-án fényes jubileummal fogja megünnepelni a

nevezetes évfordulót. Az egész hitközség és az ünneplendő igazgató sok ezer tanítványa már most készül a várva-várt ünnepségre. — Ugyancsak június 28. és 29-én ünnepli a besztercebányai hitközség iskolája 25 éves fennállásának jubileumát és ez ünnep keretében *Fleischner* Lipót kartársunk is nagy óvációk tárgya lesz, ki ugyancsak 25 éve működik ez iskolánál. Az ünnepség rendezésére bizottság alakult, melynek elnöke az ottani rabbi, dr. *Lenke* Manó és mely bizottság lelkes felhívást bocsátott ki.

Felhívás. *Lakner* Mór egri izr. hitközségi tanító 48 évi tanítóskodás után e tanév végén nyugdíjba megy. Ez alkalommal volt tanítványai és nagyszámú tisztelői ünnepséget rendeznek tiszteletére, mely *f. é. június 7-én* d. e. 10 órakor az egri izr. iskola disztermében tartatik meg. Ugy az ünnepségre, mint a bankettre ezuton hívjuk meg az érdeklődőket.

A távozó tanító nagy érdemeit egy iskolánk javára létesítendő „*Lakner Mór*“-alappal akarjuk megörökíteni. Felkérjük tehát volt tanítványait, hogy erre a célra szánt adományaikat sziveskedjenek „Egri izr. iskola, Eger“ címen beküldeni.

A rendező-bizottság.

Szinielőadás. A szentesi kartársak ismét gondoltak árva-alapunkra. Iskolájuk növendékeivel május 21-én árva-alapunk javára szinielőadást rendeztek, mely a várakozáson felül is fényesen sikerült. Az előadáson és az azt követő táncvigalmon a hitközség színe-java, de a város előkelőségei is jelen voltak. Az előadás tiszta jövedelme 160 korona és 30 fillér volt, amely összeget pénztárosunk már át is vette. Szentesi derék kartársaink fáradozása és buzgalma igazán dicséretes, köszönetünket és hálánkat érdemelték ki; szolgáljon a jó ügy érdekében kifejtett buzgóságuk lelkes példaul. Az előadott szindarabokban a következő tanulók szerepeltek és játékukkal a közönség tapsát és elismerését vívták ki: *Hoffmann* Margitka, *Polacsek* Renée, *Soltész* Irénke, *Schiller* Mariska, *Lusztig* Mariska, *Kurcz* Emma, *Mátéffy* Erzsike, *Herczog* Boriska, *Lederer* Irma, *László* András, *Rothberger* Mátyás, *Plager* Dezső, *Sima* István, *Klein* László és *Fischer* János.

Dancziger Ignác. A szatmári tanítótestületnek gyásza van. *Dancziger* Ignác, a szatmári tanítók nesztora, e hó 27-én, házasságának 54-ik, életének 83-ik évében végelgyengülés következtében meghalt. A megboldogult közel fél-századon át munkálkodott a népnevelés rögzös mezején. Működését Beregszászon kezdte és Szatmáron folytatta, a hol azt be is fejezte. Tanítványainak száma egész nemzedéket alkot. Különös érdeme, hogy már 1854-ben, midőn Szatmáron megalapította magániskoláját, a magyar nyelv sikeres oktatása érdekében igaz hazafiui érzéssel fáradozott és fényes eredményeket is ért el. 1864-ben, midőn a szatmári izr. elemi iskola megnyílt, ő volt annak első tanítója. 1895-ben nyugalomba vonult és azóta csakis szerető családjának élt. A megboldogult egyike volt azon mindinkább ritkuló tanítóknak, kik a világi ismeretek mellett a héber, illetve vallás-tudományok terén is egészen otthonosak voltak és kik a régi sanyaru anyagi helyzetben is lelkesedéssel éltek hivatásuknak. A héber tudományokban való jártassága miatt nagy tekintélyben állott hitközsége tagjainál és szigorú vallásos életmódjával újabb és újabb híveket szerzett az iskolának. Egyesületünkbe kora miatt nem lépett be, de a kiadványainkat használta; egyesületünk érdekeit, a hol tehette, mindig készséggel előmozdította. Temetése tisztelőinek igen nagy részvéte mellett történt. Legyen áldott omléke!

Gyászhir. Súlyos csapás érte tagtársunkat, *Lippe* József debreceni tanítót, az Alföldi fiókkör titkárját. Nővére ugyanis május hó 20-án, hosszas szenvedés után jobb létre szenderült. Derék kartársunk fájdalmát enyhítse tisztelőinek részvéte.

VEGYESEK.

Körülés. Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület „Bács-Bodrogmegyei fiókköre“ f. é. július hó 2-án *Ujvidéken* tartja körülését. Az elnökség június havában küldi szét a meghívókat és az iskolaszékekhez intézendő ama megkereséseket, hogy tanítóiknak utiköltségeket és napidijakat szavazzanak meg. — Amennyiben az 1897. évi kiránduláshoz hasonlóan az idén is volnának tanítók, akik Zimonyba, Belgrádba, Orsovára és Herkulesfürdőbe hajlandók utazni, ami csoportos utazás esetén személyenként mintegy 70 koronába kerül, sziveskedjenek legkésőbb június hó 15-ig *Lengyel* Manó tanítóhoz Bajára fordulni, ki a szükséges lépéseket meg fogja tenni, hogy az elérhető kedvezményeket megszerezze.

Hittan és magyar nyelvkönyv. Egyesületi kiadványaink sorozata ismét két kitünő, várva-várt művel gyarapodott: *Csukasi* Fülöp hittani könyvének első füzetét, a pályadíj nyertes szerzők, *Pfeiffer* Ignác és *Sebestyén* Manó kartársak pedig a második osztálynak szóló magyar nyelvkönyv kéziratát már sajtó alá rendezték és e könyvek június hó folyamán meg is jelennek. Érdeklődő kartársaink figyelmét már most is felhívjuk e kitünő két műveeskére. Mutatványpéldányért Singer és Wolfner céghez kell fordulni, mely szivesen küld minden iskolának és tagtársnak.

Felolvasás. A pesti izr. hitközség elemi isk. hitoktatóinak szakosztálya május hó 20-án *Győri* Adolf elnöklete alatt ülésezett, melyen *Dőri* S. Zsigmond, a pesti izr. fiú-árvaház polgári iskolájának tanára „Zsidó hitoktatás és a székes-fővárosi községi népiskolák“ címmel igen érdekes és tanulságos felolvasást tartott, melyben sok üdvös eszmét pendített meg. A becses munkálatot lapunkban közölni fogjuk.

Tiszaabádszalók. Egy kis hitközség dicséretét zengjük itt, dicséretet, melyet e község vezérférfiai humanus cselekedetükért méltán kiérdemelték. Tagtársunk *Sebők* Gábor, ki nyolc esztendő óta a tiszaabádszalóki hitközség tanítója, a télen súlyosan megbetegedett és sajnálatunkra még most is betegen fekszik az itteni zsidó kórházban. Hitközsége emberségesen bánt vele, annak ellenére, hogy kicsiny, szegényes község. A tanító fizetését rendesen kiutalványozta, helyettesét maga fizette, két orvost is hivatott a beteghez, hogy gyógyítsák és mikor kórházi kezelés vált szükségessé, saját költségén szállította fel a pesti izr. kórházba, visszamaradt családját pedig segélyezte. Dicsérettel említjük fel a község vezérférfiainak neveit: *Blum* Jakab hitk. elnök, *Gróf* Gyula chevra-elnök, *Héber* Adolf iskolaszéki elnök urakat.

Rákóczy-ünnepély. Az orsz. izr. tanító-képzőintézet önképzőköre és zeneköre május hó 10-én igen jól sikerült Rákóczy-ünnepélyt tartott, melynek kilenc száma mindvégig lekötötte a hallgatóság figyelmét. A program szavaltókból és zenei számokból állott, míg *Weinberger* Mihály „Rákóczy és kora“ cím alatt alkalmi felolvasást tartott. — Ugyanez alkalomból a pesti izr. hitk. fiú-polgári iskolája is igen sikerült Rákóczy-ünnepélyt tartott.

Iskolai tanszerek u. m. táblák, padok, katedra, fali táblák stb. 2 terem részére modern és jó állapotban mérsékelt áron eladó. Bővebbet: Szabadságtér 3. földszint özv. *Kertész* Árminné.

Szerkesztői üzenet.

L. L. Besztercebánya. Hogy a „Magyar Nemzet“ Közoktatás című rovatának vezetője lapunk múlt számából átvette *Dőri* S. Zsigmond munkatársunk „Az igazság“ c. eredeti dolgozatát és azt a május 23-iki számban, mint tárcát közölte anélkül, hogy a *forrást megnevezte volna*, az ugyan illetlen dolog, de azért ne boszankodjunk, mi sem törődünk az ilyesmivel; nem először történik meg velünk.